

liq münasibətlərinin inkişafı baxımından çox uğurlu il olduğu bildirildi, əlaqələrimizin bütün sahələrdə, o cümlədən hərbi sahədə daha da gücləndiyi vurğulandı. Bu baxımdan, hazırda ölkəmizdə keçirilən Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimlərinin çox böyük önəm daşdığı qeyd edildi. Azərbaycanla Türkiyənin bundan sonra da daim bir-birinin yanında olacağı bildirildi.

Azərbaycana səfərinin Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anım günü ərəfəsində olduğunu deyən Hulusi Akar Ulu Öndərin xatirəsinin Türkiyədə daim dərin ehtiramla anıldığını bir daha vurğula-

Zəngəzur dəhlizi müzakirə olunub

Prezident İlham Əliyev Putinin köməkçisi ilə danışıqlar aparıb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 5-də Rusiya Federasiyası Prezidentinin köməkçisi İqor Levitini qəbul edib.

İqor Levitin Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin salamlarını dövlət başçısına çatdırıb.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirib, onun da salamlarını Rusiya Prezidentinə çatdıracağı xahiş edib.

Görüşdə Azərbaycan-Rusiya ikitərəfli münasibətlərinin, o cümlədən iqtisadi əlaqələrin inkişafından məmnunluq ifadə edilib, nəqliyyat-infrastruktur sahələrində həyata keçirilən birgə işlərin önəmi qeyd olunub.

Söhbət zamanı ikitərəfli və regional müstəvidə nəqliyyat, tranzit, logistika, o cümlədən Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi imkanlarının genişləndirilməsi və Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı məsələlər müzakirə edilib.

Prezident Hulusi Akarı qəbul edib

Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimləri müzakirə olunub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 5-də Türkiyə Respublikasının milli müdafiə naziri Hulusi Akarın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinə Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi, Quru Qoşunları komandanı, Hərbi Dəniz Qüvvələri komandanı və Hərbi Hava Qüvvələri komandanı daxildir.

Hulusi Akar Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırıb.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rəcəb Tayyib Ərdoğanı çatdıracağı xahiş etdi.

Görüşdə 2022-ci ilin də Azərbaycanla Türkiyə arasında dostluq və qardaş-

ladı.

Söhbət zamanı Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri arasında keçirilən mütəmadi görüşlərin münasibətlərimizin inkişafında rolu xüsusi olaraq qeyd edildi və iki dövlət başçısının müəyyənləşdirdiyi qərarlar əsasında digər sahələrdə olduğu kimi, hərbi sahədə də əməkdaşlığın uğurla davam etdiyi məmnunluqla vurğulandı.

Hulusi Akarın ölkəmizə səfərinin əlaqələrin genişləndirilməsi işinə töhfə və rəqəyinə əminlik ifadə olundu.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Rusiya Bakının həmləsini gözləməirdi

“Azərbaycanlı mütəxəssislərin Xankəndiyə girməsi Kremlin xoşuna gəlməyib”

Moskvada Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovla rusiyalı həmkarı Sergey Lavrov arasında görüş baş tutub.

Görüş Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin Qəbul Evinde gerçəkləşib.

S.Lavrov bəyan edib ki, Rusiya Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin bağlanmasında maraqlıdır.

Azərbaycanın xarici işlər naziri C.Bayramov öz növbəsində vurğulayıb ki, Azərbaycan ilə Rusiya arasında bütün səviyyələrdə aparılan danışıqların intensivliyi iki ölkə arasında aktiv dialoqun sübutudur.

O xatırladı ki, bu il Azərbaycan və Rusiya arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 ili tamam olur.

“Bugünkü müzakirələrin əsas mövzusu münaqişədən sonrakı məsələlər,

həmçinin üçtərəfli bəyanatların müddələrinin icrası olacaqdır”.

Görüşü dəyərləndirən siyasi şərhçi Fuad Abbasov “Şərq”ə bildirib ki, Azərbaycan son illərdə Rusiyanın Qafqazdakı siyasətindən fərqli mövqə sərgiləyir: “Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin nümayəndələrinin sivil qaydada Qarabağa səfər etməsi Kremlin xoşuna gəlməyib. Bu mövzu isə çox güman ki, Lavrovla Bayramov

arasındaki görüşdə müzakirə predmeti olub. Diqqət etsək görərik ki, Azərbaycan tərəfi Avropanın ən çox üstündə durduğu bir mövqə üzərindən Xankəndiyə girdi. Moskvanın heç öz ərazilərində belə ekologiyaya diqqət etmədiyini yaxşı bilir. Qaldı ki yad bir ölkədə nəzərə alsın. Buna görə də onlar belə həmləni gözləmədilər. Digər tərəfdən Lavrov və Bayramov görüşündə Azərbaycanın ekoloji tərəfdən Qarabağdakı sərəpaatçılara təzyiç göstərməsi, onlar üçün qapının açılması və hesabatin verilməsi məsələsi müzakirə olub. Yeni rəsmi Moskva öz isteklərini dilə gətirəcək. Onların istekləri isə münaqişə həll olmadıqı müddətdə, ekologiya və təbii sərvətlərlə bağlı məsələlərin qaldırılmamasıdır. Bakının bunu necə qiymətləndirəcəyini isə zamanla öyrənəcəyik”.

Nihat Müzəffər

Azərbaycanlı tədqiqatçının uğuru

Nicat Muradzadə Britaniya universitetindən ən yüksək göstərici ilə məzun olub

in “Beynəlxalq iqtisadiyyat” ixtisası üzrə magistratura dərəcəsinə ən yüksək göstərici ilə bitirib.

UNEC-dən verilən xəbərə görə, N.Muradzadə ali təhsil aldığı müddətdə, universitetin üstün müvəffəqiyyət təqaüdü olan “Kansler təqaüdü”nə layiq görülmüşdü. Yazdığı kurs işləri və dissertasiyası isə nümunəvi elmi əsər kimi universitet kitabxanasında saxlanılır. Nicat Muradzadə bundan öncə Türkiyənin İstanbul Universitetinin “Biznes və idarəetmə” ixtisası üzrə bakalavr dərəcəsinə ilk üçlükdə tamamlamışdı. O, bir kitabın, 4 elmi məqalənin, 2 konfrans materialının, bir neçə praktiki tövsiyənin, azərbaycan və ingilis dillərində yerli və xarici mətbuatda dərc olunmuş çoxsaylı elmi-publisistik məqalələrin müəllifidir.

Rusiya MN Azərbaycanla bağlı səhvini düzəltdi

Rusiya Müdafiə Nazirliyinin ölkəmizə müvəqqəti yerləşdirilən rus sülhməramlılarının gündəlik fəaliyyətinə dair paylaşıdığı xəritədə “Dağlıq Qarabağ” ifadəsindən başqa digər yerlər Azərbaycan dilində qeyd olunub.

Milli.Az xəbər verir ki, bu haqda Rusiya MN-nin rəsmi internet sahifəsində xəritə yerləşdirilib.

Qeyd edək ki, Qarabağda müvəqqəti yerləşdirilən sülhməramlı qüvvələrin komandanı general-mayor Andrey Volkov 3 dekabr tarixində jurnalistlərin sualına cavabı zamanı toponimlərimizə hörmətlə yanaşdıqlarını, onları Azərbaycan tərəfinin göndərdiyi adlarla qeyd etdiklərini, lakin Rusiya MN-nin internet sahifəsində bu qaydaya düzgün əməl olunmadığını bildirmişdi.

verəcəyini dəfələrlə bildirib: “Azərbaycan sülh yolu ilə nizamlanma haqqında saziş layihəsi hazırlayıb və onu Ermənistan tərəfinə təqdim edib. Bu ilin sonuna kimi Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi üzrə danışıqların üçüncü mərhələsinin keçirilməsi mümkün-

məsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa iki yeni medalın - “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin 10 illiyi (2012-2022)” yubiley medalının və “ASAN xidmət” ilə səmərəli əməkdaşlığa görə” Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə (birinci oxunuş) qanun layihəsidir.

Qeyd edək ki, “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edil-

Azərbaycan sülh layihəsini Ermənistanla təqdim edib

İlin sonuna qədər danışıqların üçüncü raundu keçiriləcək

Dünən Moskvada Azərbaycan və Rusiya xarici işlər nazirləri - Ceyhun Bayramov və Sergey Lavrov arasında görüş keçirilib. Görüşdə ikitərəfli əməkdaşlığın vəziyyəti və perspektivləri müzakirə olub.

Həmçinin regional və beynəlxalq gündəliyin ən aktual aspektləri, o cümlədən Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normalaşdırılması məsələləri üzrə fikir mübadiləsi aparılıb. Müzakirələrdən sonra Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi ilə Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər Nazirliyi arasında 2023-2024-cü illər üçün Məsləhətləşmə Planı imzalanıb. Sonra görüşün yekunları ilə bağlı nazirlərin birgə mətbuat konfransı keçirilib.

“Azərbaycan Qarabağ ermənilərinin digər vətəndaşlarla eyni hüquqlara malik olacağına təminat verir”

Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov deyib ki, Azərbaycan Qarabağ ermənilərinin digər vətəndaşlarla eyni hüquqlara malik olacağına təminat verir. XİN rəhbəri qeyd edib ki, Azərbaycan Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni əsilli əhəlinin Azərbaycanın bütün vətəndaşları ilə eyni hüquq və azadlıqlara malik olacağına təminat

dür”. XİN rəhbəri onu da qeyd edib ki, BMT Nizamnəməsi və Almatı Bəyannəməsi irəli getmək üçün yaxşı əsasdır.

C.Bayramov bəyan edib ki, Azərbaycan Ermənistanla münasibətlərin normalaşması prosesində Rusiyanın rolunu yüksək qiymətləndirir. Nazir Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderlərinin imzaladığı üçtərəfli bəyanatların tam icrasının vacibliyini bildirib və əlavə edib ki, Ermənistan hələ də üçtərəfli bəyanatları tam icra etmir. XİN rəhbəri qanunsuz erməni hərbi birləşmələrinin Azərbaycan ərazilərindən çıxarılmasını vurğulayıb: “Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normalaşma prosesinə birtərəfli qaydada müdaxilələrinin olmasını qeyri-məhsuldar hesab edirik. Azərbaycan danışıqlar prosesində iştirak edərkən hər zaman Cənubi Qafqazda vəziyyətin gərginləşməsinə, qarşıdurmaların yaranmasına çalışır”.

“Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsi Almatı Bəyannəməsi əsasında imzalanacaq”

Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov bildirib ki, tərəflərin sülh müqaviləsinin Almatı Bəyannəməsinə əsaslanmasına razı ol-

ması yekun işi yüngülləşdirir. Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi ilə bağlı mövcud təkliflərdən danışan Lavrov qeyd edib ki, Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı Rusiyanın təklifi çoxdan vardır: “Bu təklif bu ilin əvvəlində tərəflərə təqdim olunmuşdu. Praqada tərəflər sülh müqaviləsinin Almatı Bəyannəməsi əsasında imzalanması barədə razılığa gəliblər. Tərəflər buna razıdır. Bu isə sülh müqaviləsi ilə bağlı vəzifənin həllini yüngülləşdirir”.

S.Lavrov bildirib ki, görüşdə 3+3 əməkdaşlıq formatı müzakirə olunub. Lavrov Cənubi Qafqazda 3+3 əməkdaşlıq formatının bugünkü görüşdə müzakirə olduğunu, artıq bu formatda bir dəfə görüşün keçirildiyini söyləyib. Rusiya XİN başçısı qeyd edib ki, bu formatda növbəti görüşün keçirilməsi planlaşdırılır. Lavrov Ceyhun Bayramovla görüşünü müsbət qiymətləndirib. O qeyd edib ki, ikitərəfli əlaqələrin inkişafına ən yüksək səviyyədə olan münasibətlər də təsir göstərir: “Rusiya Azərbaycanla Ermənistan arasında nəqliyyat əlaqələrinin açılmasına, sərhədlərin delimitasiyasına və sülh müqaviləsinin bağlanmasına yardım etmək niyyətindədir. Biz nəqliyyat əlaqələrinin açılması və sərhədin delimitasiyası, sülh müqaviləsinin bağlanması və ümumilikdə etimad tədbirlərinin gücləndirilməsində maraqlıyıq”. Lavrov qeyd edib ki, görüşün mühüm mövzusu Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderləri arasında üçtərəfli sazişlərin və bu ilin oktyabrında Soçi görüşündə imzalanmış sazişlərin icrası məsələsidir: “Bundan başqa, regionda əməkdaşlıq, Xəzər beşliyi, ATƏT, MDB-də əməkdaşlıq və digər proseslər də gündəlikdədir”.

ismayil

"Bu dəfə vədlərə inanmayacağıq"

Əhməd Obalı: "Bu günə qədər İranda baş verən inqilablarda səhvlərimiz olub"

Dünən Mətbuat Şurasında Güney Azərbaycanın milli fəali, "GünəzTV" rəhbəri Əhməd Obalı ilə görüş keçirilib. Görüşdə Mətbuat Şurasının İdarə Heyəti və üzvləri, həmçinin bir sıra media orqanları mənsubları iştirak ediblər. Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid Güneydə baş verən prosesləri daima diqqətdə saxladıklarını qeyd edib. Əhməd Obalı Cənubi Azərbaycanda son aylarda baş verən proseslərdən danışib. Həmçinin Xudafərin düşməsinə olan səfərinin təsəvvüratlarını diqqətə çatdırıb:

"Mən Xudafərin körpüsünün yanında elə hissələr keçirdim ki, danışmağa söz tapmadım. Körpünün o biri tərəfini o basıb, demək olar ki, hərəkət üçün yarasız olub. Bu çox qəribədir. Amma mən inanıram ki, vaxt gələcək, körpünün o hissəsi də bərpa ediləcək".

Milli fəal Güneydə baş verən prosesləri tarixi fəali kimi qiymətləndirib: "Şuşa alınandan sonra həmin adamı çox axtardım deyəm ki, sənin proqnozunu yanlış çıxdı. Amma təəssüf ki, tapmadım. Və bir zamanlar "Cənubi Azərbaycan məsələsi bitib" deyən adamlar da olub. İndi mən arzu edirəm ki, həmin bu ifadələri işlədən adamları da elə olsun ki, tapmaq və deyək: "Bu proqnoz da yanlış çıxdı. O məsələ bitməyibmiş". Bilirsiniz, hazırda Güneydə tarixi fürsət yaranıb. Ötən 100 il ərzində 4 dəfə inqilab olub və haqqımızı tələb etmişik. Bu 4 inqilabın hamısında vədlərə inanmışıq ki, bu da bizim səhvimiz olub. Məhəllə dövlət vədindən gedir söhbət. İnanıram ki, artıq bu cür vədlərə inanmayacağıq". Əhməd Obalı Güney Azərbaycandakı ana dili qadacağı məsələsinə toxunub: "İndi İranda

şieçilik dövləti hökm sürür. Amma onlar heqiqi şiedirlərsə, islama, onun peyğəmərinə hörmət etməlidirlər. Bizim kimi erəblərin də İranda ana dilində təhsili qadağan edilib. Əgər biz güneyliləri başqa bir dövlət istilə etsəydi, ən azından, ana dilimizə toxunmazdılar. Amma İran toxunur, İran qadağan edir. Bu gedişlə 20-30 ilə Güney Azərbaycanda ana dilində danışan gənc nəsəl tapılmayacaq. Bu, dilin kökünü kəsmək deməkdir, bu, bizim faciəmədir. Milli fəal İran-Ermənistan məsələsinə də vurğulayıb: "İran üçün dünyada bir qarış Azərbaycan torpağının belə müstəqilliyi qəbulənilməzdir. O səbəbdən, bizim düşmənlərimizə - ermənilərə mümkün yardımları edirlər". Ə.Obalı Prezident İlham Əliyevin çıxışları haqqında da danışdı: "Cənab Prezident İlham Əliyevin vaxtaşırı çıxışları, güneylilər barədə fikirləri bizi məmnun edir, sevindirir. Amma son çıxışı bizi xüsusilə məmnun etdi. Onun hər çıxışından sonra biz qəti şəkildə bütöv Azərbaycan olacağıma inanırıq. Çünki bu sözləri bütün dünya azərbaycanlılarının Prezidenti İlham Əliyev deyir. Hansı ki, dediği bütün sözlər həllini tapır. İlham Əliyev bütünlükdə dünya azərbaycanlılarının prezident ol-

duğunu sübut edib. O, Azərbaycan tarixində son 200 ildə tek dövlət başçısıdır ki, torpaq verməyi, torpaq alıb". O, Zəngəzur koridoru məsələsinə də toxunub: "Zəngəzur koridoru açılarsa belə, onun təhlükəsizliyi bizi narahat edir. Heqiqi təhlükəsizlik Güneyin müstəqilliyi, Güneyin bütöv Azərbaycan ətrafında birləşməsi zamanı olacaq. Həm güneydə, həm də qərbdə zehnimizdə Güney Azərbaycanın azadlığına inanmalı, fikir inqilabı etməli olduğumuzu düşünürəm".

Sonra çıxış edən tanınmış jurnalist Azər Həsərat Əhməd Obalının rəhbəri olduğu "GünəzTV"-nin ölkəmizdə yayımı məsələsinə toxunub: "Hər gün bizi təhqiq edən, əsassız ittihamlarla çıxış edən rus telekanalları bizdə yayımlanırlar, amma "GünəzTV" yox. "GünəzTV"-nin Azərbaycanda yerüstü yayımının olması hesab edirəm ki, vacibdir. Necə ki AzTV var, "GünəzTV" də olmalı və biz televiziya "GünəzTV"-yə baxmalıyıq".

"Şərq" qəzetinin baş redaktoru Akif Aşırı Cənubi Azərbaycandakı prosesləri Türk Dövlətləri Təşkilatları (TDT) müstəvisinə gətirilməsinin vacibliyini qeyd edib: "Təbii ki, bu prosesləri daimi olaraq təhlil etməli, müəyyən nəticələr çıxarmalıyıq. Amal oradakı soydaşlarımızın əllərindən alınan hüquqların bərpası və azadlığı olmalıdır. TDT-nin gündəmində də Güney Azərbaycan məsələsi müzakirə ediləməlidir".

Çıxışlar bitdikdən sonra Əhməd Obalı media nümayəndələrinin suallarını cavablandırıb.

İsmayıl

Ordu gücünü bir daha göstərdi

Şair Ramaldanov: "Türkiyə ilə birgə təlimlər sərhədlərimizi gücləndirmək üçündür"

Azərbaycan-Türkiyə birgə hərbi təlimi keçirilir. Təlim Bakı şəhərini, eləcə də Astara, Cəbrayıl və İmişli rayonlarının ərazilərini əhatə edir. Qeyd edək ki, təlimdə çaylar üzərində keçid açmaq məqsədilə panton körpülərin salınması, şərti düşmənin dərinliyinə desant endirilməsi üzrə müxtəlif tapşırıqlar icra edilir.

Təlimlərin Azərbaycanla Türkiyə arasında bağlanmış hərbi sazişə əsasən keçirildiyini deyən hərbi ekspert Şair Ramaldanov "Şərq"ə vurğulayıb ki, birgə təlimdə əsas diqqət qoşunların qarşılıqlı əlaqəsi zamanı idarəetmənin təmin edilməsinə və şəxsi heyətin peşəkərliliyinin artırılmasına yönəlib: "Bu təlimlərdə həm də yeni alınmış ən müasir hərbi texnikanın istifadəsi və onun heyətinin bu texnikadan istifadə qaydasını mənimsəməsi kimi tapşırıqlar icra olunub. Ümumiyyətlə, bu, birinci təlim deyil ki, keçirilir. Şuşa bəyannaməsinə nəzər əlsəq, artıq "Türkiyə ordusu" deyəndə yanında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə də görürük.

Bunun üçün bütün hüquqi sənədlər hazırlanıb. Belə olduğu halda hansısa tapşırığı yerinə yetirməyi asanlaşdırmaq üçün Azərbaycan və Türkiyə birgə təlimlər keçirməlidir. Son zamanlarda irimiqyaslı təlimlərin Türkiyə ordusunun nümayəndələri ilə birgə keçirilməsi, artıq bizdə ənənəvi hal alıb. Bu isə gələcəkdə iki qardaş ölkənin hərbiçiləri üçün böyük imkan yaradır".

Ekspert qeyd edib ki, bu təlimlərin kimə-sə qarşı keçirildiyini düşünmək yanlışdır: "Azərbaycanın harada təlim keçirməsi onun daxili işidir və bu təlimlər də əvvəlcədən planlaşdırılmış şəkildə həyata keçirilir. Burada olan geniş tapşırıqlar isə prinsip cəhətdən müasir düşüncələrdə bütün növ qoşunların müştərk fəaliyyətini təmin edir. Son zamanlar İranda sərhədlərimizin yaxınlığında təlimlər keçirdiyini də nəzərə almalıyıq.

Çünki biz bunları izləyirdik. Ümumiyyətlə, dünyanın hər yerində əgər qoşunlardan biri təlim keçirsə, digər dövlət də həmin istiqamətdə təlimlərə start verir.

Bu istiqamətdə olan təlimlər isə Azərbaycanın sərhədlərini gücləndirmək və ehtiyac yarandıqı təqdirdə ordumuzun öz ərazisini qorumağı üçündür.

Düşünürəm ki, hər bir təlim qonşu tərəf üçün Azərbaycan Ordusunun gücünün nümayəndəsidir. Əgər hansısa şəkildə Azərbaycan ərazisinə cənub istiqamətdən təhlükə olarsa, bu təlimlərin sənərisi əsasında həmin təhlükənin aradan qaldırılması baş tuta bilər.

Bizim heç bir üçüncü ölkəyə qarşı qərəzli mövqeyimiz yoxdur. Azərbaycan Ordusu yalnız öz ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün bu tip təlimlər keçirir. Artıq ölkəmizdə aparılan böyük islahatların nəticələri də bu təlimlərdə özünü göstərir".

Nihat Müzəffer

Mesaj ünvanına çatdı

Azərbaycan və Türkiyə ordusu İran sərhədində birgə hərbi təlimlər keçirir

Azərbaycanla Türkiyə arasında bağlanmış hərbi sahədə əməkdaşlıq haqqında sazişə əsasən, Azərbaycan-Türkiyə birgə təlimləri Azərbaycan Ordusu və Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin müxtəlif qoşun növlərinin şəxsi heyəti, döyüş və xüsusi təyinatlı mühəndis-istehkam texnikası, həmçinin hərbi aviasiya vasitələri cəlb olunub.

Birgə təlim Bakı şəhərini, eləcə də Astara, Cəbrayıl və İmişli rayonlarının ərazilərini əhatə edir. Ssenariyə uyğun olaraq hərbiçilər müxtəlif təlim döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirirlər. Müasir döyüş üsullarından istifadə etməklə artilləriyə, aviasiya və digər qoşun növlərinin hərbi əməliyyatlarda tətbiqi, çaylar üzərində keçid açmaq məqsədilə panton körpülərin salınması, şərti düşmənin dərinliyinə desant endirilməsi üzrə müxtəlif tapşırıqlar icra olunur. Birgə təlimdə əsas diqqət qoşunların qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyətlərinə, təcürbə mübadiləsi və şəxsi heyətin peşəkərliliyinin artırılmasına yönəldilib. Ekspertlər vurğulayıb ki, təlimlər hər nə qədər Azərbaycanla Türkiyə arasında hərbi sahədə əməkdaşlıq haqqında sazişə əsasən keçirilsə də, aydın məsələdir ki, kənar güclərə gözdağı vermək məhiyyəti daşıyır. Təlimlərin keçirildiyi ərazilər də diqqət çəkir. Astara, Cəbrayıl və İmişli rayonları İranda sərhəd əraziləridir. Rəsmi Bakı Türkiyə ilə birlikdə bu ərazilərdə təlimlər keçirməklə İranın (SEPAH) quru qoşunlarının Azərbaycanla sərhəddə, Araz çayı boyunca keçirdiyi "Qüdrətli İran" adlandırıldığı təlimlərə bir daha cavab vermiş oldu. Prinsip etibarilə rəsmi Bakı bir müddət öncə yenə cənub sərhədlərinə yaxın ərazilərdə Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrinin hərbi hissələrinin təlimə başlaması

ilə İrana layiqli cavab vermişdi. Həmin təlimləri Türkiyə Quru Qoşunlarının əməliyyat üzrə reisi general-mayor Bəxtiyar Ərsay izləmişdi. Bakı dolay yolla Türkiyə faktorunun regionda varlığını Tehrana bir daha xatırlatmışdı. Lakin bu dəfə Türkiyə ilə birlikdə ortaq təlimlərin keçirilməsi İrana daha ciddi xəbərdarlıqdır. Hər halda Azərbaycan-Türkiyə birgə təlimi göstərdi ki, Tehran və Bakı arasında gərginlik hələ səngiməyib.

Ehtiyatda olan polkovnik, hərbi ekspert Üzeyir Cəfərov "Şərq"ə açıqlamasında deyib ki, Azərbaycanla Türkiyə arasında 2022-ci il üçün nəzərdə tutulmuş sonuncu birgə hərbi təlimlər keçirilir. Polkovnikin fikrincə, ortaq təlimlərdə nəzərə alınmayan detallar Azərbaycanca dil uzadan ölkələrə, konkret İrana, Rusiyaya, Ermənistanla mesajdır: "Birgə təlimlərin böyük siyasi əhəmiyyəti var. Türkiyə ilə təlimlər keçirərək diqqətə çatdırırıq ki, iki qardaş ölkənin birgə ordusu istənilən şəraitdə düşmənin cavabını verməyə tam hazırdır. Bölgəmizdə baş qaldıran bəzi qüvvələr birmənalı dərk etməlidirlər ki, Azərbaycan bütün məsələlərdə qardaş Türkiyə ilə birlikdədir. Ortaq təlimlər əvvəllər Bakı və paytaxt ətrafında keçirilib, indi isə İranda sərhəd rayonlarında keçirilir. Çox güman, yaxın günlərdə bəzi qoşunlarımız öz qorxularını, narahatlıqlarını ifadə edəceklər. Amma kimin nə deməsindən asılı olmayaraq, biz işimizi görürük. Öz daxili məsələmizdir, heç kim qarışa bilməz. Nəzərə çatdırırıq ki, 2023-cü ildə Azərbaycan və Türkiyənin birgə təlimlərinə digər türk respublikaları da qatılacaq. Özbəkistan, Qırğızistan təklifi müsbət cavablar veriblər".

İsmayıl Qocayev

Bir qrup azərbaycanlı ekoloq-mütəxəssis öncədən planlaşdırılmış şəkildə Laçın dəhlizinə çıxaraq, Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi ərazilərdə, həmçinin Şuşa şəhəri yaxınlığında araşdırma aparıblar.

Nümayəndə heyəti Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin, İqtisadiyyat Nazirliyinin yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin və "AzerGold" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin əməkdaşlarından ibarət olub. Vurğulanıb ki, Azərbaycan ərazilərində faydalı qazıntıların qanunsuz istismarı və bundan əmələ gələn ekoloji fəsadların aradan qaldırılması və monitorinq məqsədilə ölkəmizin aidiyyəti qurumları

Əla başlanğıcdır

Azərbaycan hərbiçiləri Laçın yolunun nəzarətə götürülməsini hədəfləyir

nın mütəxəssisləri həmin ərazilərə göndərib. Mütəxəssis heyəti onları müşayiət edən Rusiya sülhməramlı kontingentinin rəhbərliyi ilə müzakirələr də aparıb. Erməni tərəfi bu prosesdən ciddi narahat olmaqla yanaşı, həm də isterikaya düşüb. Şübhə yox ki, ermənilərin belə isterik vəziyyətə düşməsi məqsəddir. Onlar Azərbaycan ərazilərində qanunsuz şəkildə təbii sərvətlərinin talanması faktını ört-basdır etməklə yanaşı, baş verənləri hərbi-siyasi olay kimi təqdim etməyə cəhd göstəriblər. Özüni "deputat" elan etmiş Metaxe Akopyan Qarabağdan Ermənistanla və əksinə hərəkət etməyin mümkün olmadığını bildirib. Deyib ki, Azərbaycan tərəfi Laçın dəhlizini bağlayıb: "Həyatı vacib yol bağlanıb və biz bu baredə danışıqlar aparmalıyıq, bu, dəhşətlidir. Onlar mülki geyimli azərbaycanlılardır, guya, ekoloji problemə görə yolu bağlayıblar. Amma əsas məsələ daha dərinədir. Azərbaycanlıların tələbi daha da uzağa, Sünix (Zəngəzur) dəhlizinə gedəcək". Deputat Arman Abovyan isə "Facebook" səhifəsində yazıb ki, Laçın dəhlizinin bağlanması ilə əlaqədar rus sülhməramlıları ilə Azərbaycan nümayəndələrinin arasında uzun danışıqlar gedib: "Görünən odur ki, yolu mülki geyimdə Azərbaycan əsgərləri kəsib. Sabah eyni şəxslərin Tavuş və ya Yeraxın yollarını bağlayacağına təəcüblənəydim". Ekspert Anjela Alibekova isə fikirlərini belə ifadə edib: "Bakının çox sadə planı var. Birincisi, Laçın dəhlizini təhlükəsizlik zonası olmayan birbaşa yola çevirməkdir. Ardından sülhməramlıları oradan çıxarmaqdır. Daha sonra öz nəzarət-buraxılış məntəqələrini qurmaq fikrindədirlər. Ən yekunda isə dəhlizi istedikləri zaman bağlamaqdır. Bu gün La-

çın dəhlizinə çıxmış ekoloqları sabah Azərbaycan əsgərləri əvəzləyəcək". "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu deyib ki, Ermənistanla Qarabağı birləşdirən yolda Azərbaycan gümürük və sərhəd postları fəaliyyətə başlayacaq. Ekspertə görə, bunu ermənilər də yaxşı dərk edirlər: "Yolun təxminən 3 saat bağlı qalması və məmurlarımızın Rusiya sülhməramlı qüvvələri ilə yolda danışıqlar aparması buna misaldır. Nəbz yoxlaması uğurla həyata keçirildi. Azərbaycan məmurlarının daha sonra Xocalıda sülhməramlı qüvvələrinin qərargahında

"Bunun ardınca isə vaxtilə Xankəndi, Xocalı və digər ərazilərimizdən didərgin salınmış azərbaycanlıların öz evlərinə qayıdışına start veriləcək"

sülhməramlıların komandanlığı ilə müzakirələri davam etdirməsi də ermənilərə mesajdır ki, bu yerlərdə azərbaycanlıları görməyə alışsınlar. Maraqlıdır ki, Ermənistan hakimiyyəti baş verənləri soyuq-qanlı qarşılayıb, kəskin reaksiya verməyib. Qarabağdakı separatçılar isə haray-həşir salıblar. Onlar qorxu içindədirlər və cavab tapmağa çalışdıqları suallar bunlardır. - Rusiya yolun Azərbaycan hərbiçiləri tərəfindən nəzarətə götürülməsinə seyrçini qalacaq? Azərbaycan məmurları bundan sonradamı Xocalıya və ya Xankəndiyə gələcəklər? "

Milli Həmrəylik Partiyasının sədri Əlisahib Hüseynov da bildirib ki, Azərbaycan təmsilçilərinin Rusiya "sülhməramlı"ları ilə 3 saatlıq müzakirələr nəticəsində Laçın dəhlizində "tıxac"

yaratması separatçılarda qorxu yaratmaqla bərabər, həm də onlara havadarlıq edən ölkələrə, o cümlədən Fransa, Rusiya və İrana da yaxşı düşülməli bir mesajdır. Partiya rəhbərinin sözlərinə görə, məsələ təkcə ermənilərin qızıl yataqlarımızı qeyri-qanuni şəkildə istismar etməsi və ekologiyanıza vurduları ziyanından ibarət deyil: "Əsas mesaj budur ki, Azərbaycan dövləti bu ərazilərdə öz yurisdiksiyasını bərqərar etməyə, suverenliyini bərpa etməyə, dövlət institutlarının işləkliyini təmin etməyə başlayır. Bunun ardınca isə vaxtilə Xankəndi, Xocalı və digər ərazilərimizdən didərgin salınmış azərbaycanlıların öz evlərinə qayıdışına start veriləcək. Həmçinin Laçın yolunun Azərbaycan hərbiçiləri tərəfindən nəzarətə götürülməsi və sərhəd-gömrük postlarımızın qurulması da yaxın hədəflərimiz sırasındadır. Hələlik bütün bu proseslər Ağdərə rayonunun

Gülyataq, Canyataq və Aşağı Orataq kəndlərində yerləşən Qızılbulaq yataqlarının ekoloqlarımız və dağ-madən mütəxəssislərimiz tərəfindən monitorinq edilməsi ilə start verilib. Bu isə bizə sözügedən yataqların istismarını dayandırmaqla Qarabağdakı qeyri-qanuni separatçı rejimin iqtisadi əsaslarını sarsıtmaq imkanı verəcək. Əla başlanğıcdır. Rəsmi Bakı Rusiya "sülhməramlı"larının müvəqqəti nəzarət zonasına daxil olan ərazilərimizi separatçılardan və Ermənistan ordusunun qalqlarından antiterror əməliyyatı keçirmədən də təmizləyə bilər. Bunun üçün "yumşaq güc" metodlarının tətbiqi də kifayət edir. "Ekologiya" əməliyyatı mehiz "yumşaq güc" metodlarından biri kimi dəyərləndirilə bilər".

İsmayıl Qocayev

Güneyin səsi

Xalçaçılıq böyük mədəniyyətə və qədim tarixi ənənələrə malik xalçalara məxsus sənətdir. Bu cəhətdən böyük mədəni irsə malik Azərbaycan xalqının yaratmış olduğu xalçalar naxış, kompozisiya, texniki xüsusiyyətlərinə görə dünyada çox məşhurdur. Xalça gözəl əl işi olmaqla yanaşı, həm də məişətdə istifadə oluna biləcək qiymətli əşyadır. Xalçaçılıq sənətində xalqımızın məişəti, düşüncəsi, adət-ənənəsi, mənəvi dünyası öz əksini tapır.

Yazıçı Mir Cəlalın "Bir gəncin manifesti" əsəri xalqımızın xalçaçılıq sənətinə olan sevgisinə ən gözəl nümunədir. Sona xanımın dilindən deyilən "İtə ataram, yada satmamam" ifadəsi xalçaya olan sevginin ifadəsidir.

Dünya mədəniyyəti içərisində yeri olan Azərbaycan xalçası özünün məxsusi ornamentləri ilə fərqlənən sənət nümunəsidir. Belə ki, Azərbaycan xalq təbii sənəti və onun bir qolu olan xalçaçılıq xalqın milli mədəniyyəti tarixində özünəməxsus yer tutur. Xalq sənətlərinin ən geniş yayılmış növü Azərbaycan xalqının məişətində özünə möhkəm yer tutmuş və az qala xalqın rəminə çevrilmiş xalça sənətidir. Müxtəlif naxış elementləri və təsvirlərlə bəzədilən xovlu və xovsuz xalçalar dəyərlərin, qadrların, aləqlərin, habelə yaşayış ehtiyatlarının və digər binaların divar bezəklərində, döşəməsində istifadə edilir, eyni zamanda, yüksək estetik əhəmiyyət kəsb edir. Arxeoloji materiallara və yazılı mənbələrə əsasən, Azərbaycanda xalçaçılıqla hələ Tunc dövründən məşğul olublar. Cənubi Azərbaycanın Maku şəhərində tapılmış gildən

yıb, müxtəlif dövrlərdə İran xalça sənətinin təşəkkülünə ciddi təsir göstəriblər. Orta əsrlərdə Şərqi ən mühüm ticarət mərkəzlərindən və zəngin şəhərlərindən olan, eləcə də Avropa ilə ticarət əlaqələri olan Təbrizdə xalçaçılıq sənətinin sürətli inkişafına səbəb olub.

Cənubi Azərbaycanda xalçaçılığın dünya miqyaslı ən məşhur və iri mərkəzi Təbriz şəhəridir. Həmin şəhər dekorativ-təbii sənətin zəngin ənənələrinin inkişafında mühüm rol oynayıb. Təbriz şəhəri həm də orta əsrlərdə qızıl-gümüş saplardan toxunan xovsuz xalçaların əsas istehsal mərkəzi idi. Baha başa gəldiyindən əsasən feodallar üçün toxunulan bu cür xalçalar "zərbaf" adlanırdı.

Təbriz xalçalarının şöhrəti əslində ki,

ri naxışlarla əvəz olunur.

Təbriz xalçalarının ənənəvi əlamətlərindən biri onlarda Azərbaycan memarlığının Göy Məscid, "Ucaıy Sultaniyyə" kimi abidələrinin təsvir olunmasıdır. Çox vaxt xalça rəsmlərində Əhmənilər sülaləsi dövrünün əfsanəvi saray kompleksi Təxti-Cəmşidin xarabalıqları, habelə din xadimlərinin, klassik Şərq edəbiyyatı dahilərinin portretləri verilir.

Təbriz xalçaçılıq məktəbi "Bağ-behişt xalçası", "Bağ-meşə xalçası", "Balıq xalçası", "Buta xalçası", "Dərviş xalçası", "Kətəbli xalçası", "Gördəst xalçası", "Göllü-guşəli xalçası", "Güldanlı xalçası", "Leyli və Məcnun xalçası", "Məşahir xalçası", "Mun xalçası", "Namazlıq xalçası", "Nəcaqlı xalçası", "Sərvistan xalçası",

hündürlüyü 2-15 millimetmə, bir kvadratmetrə ilmələrin sıxlığı isə 700-800 minə çatır.

Təbriz xalçaları arasında saray üçün toxunan iri xalçalar daha məşhur olub. Sərdəbələr, məqbərələri bəzəmək üçün böyük ölçüdə xalçalar toxunub. Hətta xalçaların toxunmasında ipəkdən, bahalı daş-qaşdan da istifadə olunub. Xalça üzərində əks olunan hər bir ornamentin özünün simvolik mənası olub. Alimlər illərdir bunun tədqiqatı ilə məşğul olurlar.

Təbriz xalçaçılıq sənətinin çiçəklənmə dövrü XII-XVI əsrlərə aiddir. Təbriz məktəbinin XVI əsr qızıl dövrünün 200-ə qədər şah əsəri miniatür rəssamlıq sənəti ilə toxuculuğun harmonik birləşməsi, peşəkar rəssam və xalçaların yüksək ustalığı ilə səciyyələnir.

Təbriz xalçaçılıq məktəbinin xalçaları dünya muzeylərində saxlanılır.

Təbriz xalçaçılarının toxuduqları ən məşhur xalçaçılıq nümunəsi "Şeyx Səfi" xalçasıdır. XVI əsrə aid sənət əsəri hazırda Londonun Viktoriya və Albert muzeyinin şah əsərlərindəndir.

Təbrizdə toxunmuş "Ləçək-türünc" kompozisiyalı məşhur "Şeyx Səfi" xalçasının tarixi 1539-cu ilə aiddir.

Bu, 1539-cu ildə Səfəvi hökmdarı I Təhmasibin sifarişli ilə Ərdəbil məscidi üçün toxunub. 1893-cü ildə həmin xalçanı ingilislər alaraq Londona aparıblar. Eni 5,34 m, uzunluğu 10,51 m, sahəsi 56,12 m olan xalça dünya muzeylərində saxlanılan ən nadir xalq sənəti nümunələrindəndir. Bəzəkləri gül-çiçək rəsmlərindən ibarətdir. Zəngin rəng çalarından vəhdət təşkil edir. Xalqın mərkəzində yerləşən qonçə Güneşi, onun ətrafında daire şəklində düzülmiş xırda güllər haləni, yaşıl, qırmızı, sarı rəngli 16 kiçik dairəvi qübbə əks etdirir. Həmin kompozisiyanın yuxarı və aşağı hissələrində zəngin bəzəklər, qırmızı və şəkəri rəngli qəndil təsviri vardır. Ətrafdakı sayız-hesabsız elvan naxışlar kainatdakı ulduzların rəmzidir.

Təbrizdə "Dörd fəsil" ənənəvi təsvirli xalçalar istehsal olunurdu (İlin dörd fəsil). Bu xalçalarda mövzu dəyişməz olaraq qaldı, kompozisiya isə rəssamın zövqü və baxışlarına uyğun dəyişirdi. Kompozisiyasına görə orta sahə hər biri ilin bir fəsilini simvolizə edərək ənənəvi dörd yere ayrılır. Xalçaların ən dəyərlisi onun ilmələrinin həm sayca, həm də qalırca zəngin olmasıdır ki, bu sahədə Təbriz xalçaları birinciliyini bu günə qədər qoruyub saxlayır.

Şəymən

Təbrizim, Təbrizim, gözəl Təbrizim...

O taylı, bu taylı Azərbaycanın gözü olan bu şəhər dünyada ən məşhur xalçaları ilə tanınır

düzəldilmiş at fiqurunun üzərində gül-çiçək təsvirləri ilə bəzədilmiş çul rəsmi, Urmiya gölü yaxınlığındakı Həsənli təpəsindən aşkar edilmiş qızıl camın səthində üstünə çul salınmış şir təsviri və başqa tapıntılar Azərbaycanda xalça sənətinin nə qədər qədim tarixə malik olduğunu göstərir. Azərbaycanın nənəng xalçaçılıq mədəniyyətinin böyük bir qolunu təşkil edən Təbriz xalçaçılıq məktəbi çox qədim ənənələrə, zəngin, çeşidli dəst-xəttə malikdir.

Sənətsünaslar qeyd edir ki, Təbriz xalçaçılıq məktəbi Azərbaycanın ən qədim və məşhur xalçaçılıq məktəbi olaraq, Təbriz, Ərdəbil, Marağa, Mərənd, Maku, Xoy, Urmiya, Zəncan, Qərəcə, Heris, Sərab, Əhmədabad, Miriş, Əhər, Salmas, Görəvan, Senna, Qaradağ və başqa xalça mənəqələri ni ehatə edir. Bu ərazidə yaşamış türkdilli tayfalar hələ qədimdən xalçaçılığın yaranması və inkişafında mühüm rol oynayıb.

dünyanı dolaşır. Bu nadir sənət incələrinin soraqı ən dəbdəbəli saraylardan, zəngin muzeylərdən gəlir. Azərbaycan xalqının yüksək zövqünü və dərin iradını əks etdirən bu xalçalar bəşər mədəni irsinin də inciləri sayılır.

Öz kompozisiyasına, süjetlərin təfsirinə, koloritinə və texnologiyasına görə Cənubi Azərbaycan xalçaları XVI əsrdə Təbriz məktəbinin yüksək tələqqisi dövründə dekorativ təbii sənətin həmin məktəbə xas ənənələrinin inkişafına dəlalət edir. Bu xalçalarda klassik dövrün miniatür rəngkarlığının təsiri hələ də duyulur. Lakin evvəlki üsullardan uzaqlaşmada nəzərə çarpır. Süjetlər sanki ayrı-ayrı fragmentlərə parçalanır və bu fragmentlər ümumi dekorun daha çox formal ünsürlərinə çevrilir, artıq rəvayət xarakterli və hadisələrin mənasını açıb göstərən motivlər kimi başa düşülmür. Bir qayda olaraq ovçuların fiqurları, ov motivlə-

"Sərdari xalçası", "Səhənd xalçası", "Silsiləvi ləçək xalçası", "Fərhad və Şirin xalçası", "Xəyyam xalçası", "Xətai xalçası", "Həddad xalçası", "Çərxi-gül xalçası", "Ceyranlı xalçası" və s. klassik kompozisiyaları ilə məşhurdur.

Təbriz xalçaları kompozisiya baxımından mürəkkəbliyi, naxışlarının incə və nəfisliliyi, ən başlıcası isə dinamikliyi ilə göz oxşayır. Bu xalça qrupu incə naxışlı kompozisiyalarla yanaşı, həm də süjetli xalçaların toxunması ilə seçilir ("Leyli və Məcnun", "Ovçuluq", "Dörd fəsil", Dərvişlər" və s.).

Təbriz qrupuna daxil olan xalçaları daha çox ilmələrin sıxlığı fərqləndirir. Elə bu yüksək sıxlıq bilavasitə xalçalarda ən zərif elementləri belə ifadə etməyə imkan verir. "Əfsan", "Ləçək-türünc", "Şeyx Səfi", "Ağacılı", "Sarabı", "Açma-yumma" bu qrupun geniş yayılmış çeşniləridir. İlmələrin

Məqsədimiz Laçın dəhlizinə nəzarət etməkdir

Ekoloji missiyanın Xankəndiyə yollanması rəsmi Bakının mövqeyində kifayət qədər ciddi olduğunu göstərir

Asif Nərimanlı: "Bunun nəticəsində də yol xəritəsi ilə bağlı danışıqlar aparılır və bunu uğur hesab etmək olar"

Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin (ETSN), eləcə də "AzerGold"un əməkdaşları Rusiya sülhməramlılarının müşayiəti ilə Xankəndiyə daxil olublar.

"Şərq" in əldə etdiyi məlumatla görə, sülhməramlıların qərargahında Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində ətraf mühitin monitorinqi məsələsi müzakirə olunur.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin sorğusu əsasında Müdafiə Nazirliyi Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin komandanlığına onların müvəqqəti olaraq yerləşdirildiyi Azərbaycan ərazilərində faydalı qazıntıların qanunsuz istismarı və bundan emələ gələn ekoloji fəsadların aradan qaldırılması və monitorinqi məqsədlə ölkəmizin aidiyyəti qurumlarının mütəxəssislərinin həmin ərazilərə göndərilməsi barədə müraciət edilib. Xankəndi-Şuşa yolu arasında faydalı qazıntıların qanunsuz istismarını aradan qaldırmaq üçün mütəxəssislər göndərilib.

Məsələn "Şərq"ə dəyərli olan siyasi şərhçi Asif Nərimanlı vurğulayıb

ki, işğal dövründə xarici şirkətlər ermənilərin "əli" ilə Azərbaycanın yeraltı sərvətlərini talayırdı:

"Bu səfər Qarabağ iqtisadi zonasında sifət ekologiya və təbii sərvətlər statusundan monitorinq aparılması üçün əhəmiyyətlidir. Ermənistanın Azərbaycanın təbii sərvətlərini mənimməməsi barəsində isə artıq beynəlxalq məhkəmələrdə iş qaldırılıb. Torpaqlarımız işğaldan azad edildikdən sonra belə rus sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi Qarabağ ərazisində bu kimi halların davam etdiyinə şahid oluruq. Hətta burada Qərb ölkələrinin, Rusiya və İranın şirkət adı altındakı mafiyaların qanunsuz sərvətlərini oğurlamağa davam edirlər. Bu baxımdan da Azərbaycanın həmin ərazilərə ekoloji missiya göndərər və həmin güclərə çatdırır ki, biz nə

baş verdiyini anlayırıq. Yeni Azərbaycan ilk növbədə təbii sərvətlərinin talanmasının qarşısını almağa çalışır".

Analitik qeyd edir ki, bu missiya siyasi baxımdan da çox əhəmiyyətlidir: "Çünki son vaxtlarda rus sülhməramlılarının törətdiyi təxribatlar, qarazlı siyasi açıqlamalar və Vardanyanın gəlişindən sonra hərbi gərginlik artıb. Bu da Bakını yeni addımlar atmağa məcbur edir. Yeni Azərbaycan bunun-

la Qarabağ iqtisadi zonasının onun suveren ərazisi olduğunu və orada istədiyi kimi hərəkət etdiyini göstərir. Düzdür, bəzi maneələr yarana bilər. Amma əsas odur ki, ortada niyyət və praktik addım var. Azərbaycanın ekoloji missiyanın Gorus-Xankəndi yoluna enməsinin isə bu yolun bağlanması ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bizim məqsədimiz Laçın dəhlizinin qeyri-humanitar məsələlərdə istifadəsinin qarşısını almaq və dəhlizə nəzarət etməkdir. Ümumiyyətlə, ekoloji missiyanın Xankəndiyə yollanması rəsmi Bakının mövqeyində kifayət qədər ciddi olduğunu göstərir. Bunun nəticəsində də yol xəritəsi ilə bağlı danışıqlar aparılır və bunu uğur hesab etmək olar".

Nihat Müzəffər

Baş verənlər ciddi problemdir

Politoloq: "Naxçıvanın birbaşa mərkəzə tabe edilməsi geosiyasi çağırışların tələbidir"

"Naxçıvanın muxtariyyətinin ləğv edilməsi, birbaşa mərkəzə tabe edilməsi geosiyasi çağırışların tələbidir". Bu sözləri "Şərq"ə açıqlamasında politoloq Məhəmməd Əsədullazadə deyib. Ekspert bildirib ki, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra regionda geosiyasi nizam köklü surətdə dəyişib:

"Naxçıvanın güc nazirliklərinin ləğvi, Bakıya birləşdirilməsi və növbəti mərhələdə statusunun ləğvi Azərbaycanın təhlükəsizliyini və suverenliyini gücləndirəcək.

Azərbaycan Konstitusiyasında Naxçıvan muxtar respublika olaraq siyasi və təhlükəsizlik məsələləri ilə məşğul olmalı, yalnız iqtisadi, təhsil və humanitar məsələlər üzrə səlahiyyətlərə malikdir. Muxtar respublikada struktur dəyişiklikləri əhalinin rifahının yüksəldilməsinə və

ölkəmizin suverenliyinin möhkəmləndirilməsinə töhfə verəcək. Tarixi zərurət aradan qaldığı üçün Naxçıvanın statusu ləğv edilərək, prezidentin xüsusi nümayəndəliyi təsis edilə bilər. Rusiyadan kənarda və uzaq məsafədə yerləşən Kalininqrəd vilayətinin statusu yoxdur, amma bu, onun təhlükəsizliyini təhdid etmir. Belə olan təqdirdə qalib olan Azər-

baycan daxilində muxtar ölkəyə ehtiyac yoxdur".

Analitikin fikrincə, Naxçıvanın muxtariyyətinin ləğv edilməsi, birbaşa mərkəzə tabe edilməsi geosiyasi çağırışların tələbidir: "Güney Azərbaycan məsələsinin Prezident tərəfindən qaldırılması bunun məntiqi nəticəsidir. Biz Xankəndidə öz suverenliyimizi bərpa etmək istiqamətində addımlar atdıqımız məqamda Naxçıvanda baş verənlər ciddi problemdir. Ona görə də Prezident İlham Əliyevin bu istiqamətdə siyasətini dəstəkləyirik. Burada "niyyət iki il bundan əvvəl edilmirdi, indi yada düşdü kimi" ifadələr yersizdir. Çünki bu kimi məsələlər təhlükəsizlik və suverenlik məsələsidir. Zamanı gəldikcə, həll edilməsi labüdd olur".

İsmayıl

Azərbaycan ərazisində müvəqqəti yerləşdirilən Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin komandanı general-mayor Andrey Volkov Azərbaycan toponimlərinin yanlış yazılışına görə Rusiya Müdafiə Nazirliyini ittiham edib. General bildirib ki, onlar Azərbaycan toponimlərinə hörmətlə yanaşırlar:

"Rusiya-Türkiyə Birgə Monitorinq Mərkəzindən bütün toponimləri Azərbaycan tərəfinin biza göndərdiyi adlarla yazırıq. Təəssüf ki, Rusiya Müdafiə Nazirliyinin

Volkov öz ağı ilə bizi sadələşdirəcək yerinə qoyur

Komandan məqsədli şəkildə Azərbaycan toponimlərinin erməni adlarla göstərilməsinin günahını Rusiya MN-in üzünə yıxıb

saytında bu adlara düzgün əməl edilmir. Qeyd etdiyim kimi, biz sülhməramlılar bütün toponimləri düzgün təqdim edirik. Yoxlaya da bilərsiniz". Xatırladaq ki, toponimlərin yanlış istifadə olunması ilə bağlı Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi tərəfindən dəfələrlə edilən müraciətlərə etinasız yanaşılib.

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı "Şərq"ə vurğulayıb ki, Volkov məqsədlə şəkildə Azərbaycan toponimlərinin erməni adlarla göstərilməsinin günahını Rusiya MN-in üzünə yıxıb: "Volkov təəssüflə qeyd edir ki, Moskvadakılar bu adlara düzgün əməl etmirlər. Andrey bununla bizi sadələşdirəcək yerinə qoyur, "biz yaxşıyıq, Rusiya MN pisdir" deyir. Təbii ki, sülhməramlıların komandanı tabe olduğu yuxarıdakıların əleyhinə getmir.

Sadəcə ona verilən təlimata uyğun olaraq qübnəni tabe olduqlarının üzünə yıxır, "yaxşı polis" rolunu icra edir. Bu, Rusiyanın hələ çar dövründən mövcud olan "yaxşı polis, pis polis" siyasətinin tərkib hissəsidir.

Əvvəl də qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan adlarını doğru yazıldığı xəritəni Rusiya MN-ə göndərməli, buna əməl edilmədiyi müddətdə hər dəfə dərc etməlidir. O cümlədən sovetdənqalma xəritələrin dəyişdirilməsi məsələsinə diplomatik kanallarla da Moskvanın qarşısında qaldırılmalıdır. Paralel olaraq, Qarabağda bu gün atılan addımlar da intensivləşdirilməlidir. Çünki problemlərin həlli gücdən, diktdən keçir. Görürsüz, bir az hərəkətə keçən kimi hətta Volkov da "imana gəldi".

İsmayıl Qocayev

"Bir müddət bundan əvvəl Bakıda idman yarışında bir gəncin digər gənci bıçaqlayaraq qətlə yetirməsi cəmiyyətdə həqiqətən böyük əks-səda doğurdu. Cəmiyyətimizin gələcəyini düşünən hər bir insanı sarsıtdı".

Bunu millət vəkili Ceyhun Məmmədov deyib. Deputat bildirib ki, insanları ən çox narahat edən məsələlərdən biri cəmiyyətdə gətirdikcə artan aqressiya və şiddətdir: "Burada belə bir həqiqi sual yaranır. Belə halların təkrarlanmaması üçün nə edilməlidir? Gənclərin aqressiv davranışlarının qarşısının alınması üçün hansı addımlar atılmalıdır? Belə halların qarşısını alınması üçün ölkəmizdə geniş maarifləndirmə və təbliğat işlərinə ciddi ehtiyac var. Təəssüf ki, bəzən kinolarımızda və bir sıra musiqi janrlarında gənclərə belə həyat tərzini təbliğ olunur. Bu da birmənalı olaraq gənclərimizin tərbiyyəsinə ciddi təsir göstərir. Əgər belə halların baş verməsini istəmiriksə, gənclərə aqressiya, gücə meyl yox, insanlara sevgi və mərhəmət hissi aşılanmalıdır. Bu məsələdə ailə, bağça, məktəb və idman müəssisələrimizin üzünə böyük məsuliyyət düşür".

Parlament üzvü vurğulayıb ki, orta və

Gənclər arasında aqressiya və şiddət artır

Orta və ali məktəblərimizdə təhsillə yanaşı tərbiyyə işinə də xüsusi önəm verilməlidir

ali məktəblərimizdə təhsillə yanaşı tərbiyyə işinə də xüsusi önəm verilməlidir: "Bütün bu qurumlar layiqli, məsuliyyətli və mərhəmətli vətəndaş yetişdirilməsi prosesinə öz töhfələrini verməlidirlər. Burada müəllimlərimizin də üzünə ciddi vəzifələr düşür. Onlar da öz fəaliyyətlərində tərbiyyə işinə xüsusi həssaslıqla yanaşmalıdırlar. Cəmiyyətləri uçuurma aparın laqeydlilik və biganəlikdir. Əgər tərbiyyə, təbliğat və maarifləndirmə işi bu istiqamətdə qurulmasa, gələcəkdə biz belə hallarla daha tez-tez rastlaşacağıq. Odur ki, cəmiyyətin hər bir üzvü belə məsələlərə çox həssas yanaşmalıdır".

elaqəsi olmadığı üçün ləğv edilib". Siyasi şərhçilərin fikrinə, bu, islahat yox, etirazçıların artan təzyiqini azaltmaq məqsədi daşıyan addımdır. Rejim bunu "kiçik güzəşt" kimi qiymətləndirsə də, artıq "cin şüşədən çıxıb". Son 3 ayda qadınların bir qismi etiraz əlaməti olaraq onsu da başlarını

aradan götürülməsidir. Digər məsələ isə 1979-cu ildə qəbul edilmiş İranda "İslam inqilabı konstitusiyası"nın bəzi maddələrinin dəyişdirilə biləcəyi ilə bağlıdır. Görünür, rejim şəxsi hüquqlarla bağlı müəyyən güzəştlərə məcbur olduğu nəfərindədir. Ən azından artıq bunun anonsu verilir. Bəs rejim niyə məcburiyyət hiss etdi? Yayılan sənədlərlə bir daha bəlli oldu ki, təkcə İran hökumətinin, prezidentin deyil, heç ali dini rəhbərin də baş verən hadisələrlə bağlı konkret yol xəritəsi yoxdur. Yəni Tehran hakimiyyəti indiki halda hansı addım atacağını bilmir. Bilmir ki, etirazçılara divan tutsun, əhaliyə qarşı silah tətbiq etsin, yoxsa bir qədər yumşalsın. Deyilənə görə, Tehran hökuməti kömək üçün Rusiya-

İran güzəştlərə məcburdur

Ölkədə "əxlaq polisi" bir müddət aradan qaldırılacaq

İran hökuməti ölkəni bürüyən etiraz dalğasından sonra geri addım atmağa vadar olub. İran Prezidenti İbrahim Rəisi 1979-cu ildə qəbul edilmiş konstitusiyasının bəzi maddələrinə dəyişiklik edilməsinin mümkünlüyündən danışdı. Rəisi bildirdi ki, konstitusiyada cümhuriyyətçilik, islamçılıq, istiqlalçılıq və azadlıq kimi prinsiplər və dəyərlər var ki, bunlar dəyişməzdir.

Lakin bununla yanaşı zərurət yarandıqda konstitusiyanın tətbiqi, üsul və mexanizmləri mütləq dəyişdirilə və təkmilləşdirilə bilər. O qeyd edib ki, İran İslam Respublikasının Konstitusiyasında heç bir çıxılmaz vəziyyət yoxdur. Bununla yanaşı, İran hakimiyyəti əxlaq polisini ləğv etmək qərarına gəlib. İranın baş prokuroru Məhəmməd Cəfər Montazerinin sözlərinə görə, "əxlaq polisi hüquq-mühafizə sistemi ilə heç bir

açırdılar və kimse onları polisə aparmırdı, yollarda "əxlaq polisi" də yoxa çıxmışdı.

Tehran rejiminin "yumşaldıcı" açıqlama-

"Aydındır ki, vəziyyət sakitləşəndən sonra verilən vədlərin bir qismi reallaşa bilər, əsas şərtlər isə yerinə yetirilməyəcək"

larını "Şərq"ə dəyərləndirən politoloq Turab Rzayev deyib ki, İranda etirazların bir qədər genişmiqyaslı hal alacağı gözlənilirdi. Analitik qeyd edib ki, aksiyaların davamlı olması, dağıdıcılığı, rejimin əsaslarını sarsıtması İran hökumətini müəyyən güzəştlərə məcbur buraxdı: "Birinci güzəştlərdən biri "əxlaq polisi"nin

ya mürciət edib. Hətta İranın sabiq prezidenti buna etirazını bildirdi. Bütün bunlar rejimin çıxılmaz vəziyyətdə qaldığını göstərir. Çalşır ki, müəyyən vədlərlə daxili gərginliyi azaltsınlar. Aydındır ki, vəziyyət sakitləşəndən sonra verilən vədlərin bir qismi reallaşa bilər, əsas şərtlər isə yerinə yetirilməyəcək. "Əxlaq polisi" bir müddət aradan qaldırılacaq da, inqilab konstitusiyasının maddələrinin dəyişdiriləcəyi o qədər inandırıcı deyil. Çünki bunu rejimin əsas dayaqları hesab edirlər. Etirazçılar hökuməti yaxşı tanıdıqları üçün güzəştlərə inanmır və rejimin tamamilə dəyişməsinə istəyirlər. Əgər etirazçıların təzyiqi daha da artarsa, İran hökuməti ciddi dəyişimə getməyə məcbur qala bilər".

İsmayıl Qocayev

Analar var ki, 20 ildir gözləri yoldadır

Azərbaycan tərəfinə təhvil verilən 10 nəfərin sümükləri tibbi ekspertizaya göndərilib, kimə məxsus olduğu müəyyən oluncək

"Ermənistan Birinci Qarabağ müharibəsində həlak olduğu güman edilən 10 nəfərin sümüklərini Azərbaycan tərəfinə təhvil verib". Yerli KİV-lərdə verilən məlumata görə, bu xəbər Ermənistanın Milli Təhlükəsizlik Xidməti tərəfindən yayılıb. Məlumatla görə, Ermənistan Azərbaycana 2 xəritə təqdim edib: "Xəritələrdə daha 4 nəfərin basdırıldığı mümkün yerlər göstərilib". Bildirilir ki, proses dekabrın 1-i baş tutub.

Qeyd olunur ki, Ermənistan 2020-ci ilin 9 noyabrından Azərbaycana 5 xəritə və 1 Qarabağ müharibəsində həlak olan 140 nəfərin cəsədinin qalıqlarını təhvil verib.

Yayılan məlumatla bağlı fikrini "Şərq"lə bölüşən Qarabağ qazisi, Qarabağ Qaziləri İctimai Birliyinin Mətbuat xidmətinin rəhbəri Rey Kərimoğlu qeyd edib ki, Azərbaycanın birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş, əsir, girov götürülmüş vətəndaşlarının sayı 4 minə yaxındır:

- Cəsəd qalıqları Azərbaycan tərəfinə təhvil verilmiş şəxslər böyük ehtimalla Qarabağ müharibəsində şəhid olmuş, əsir, girov götürülmüş

şəxslərdir, hansı ki, ermənilər onları kütləvi məzarlıqlarda dəfn edib. Kütləvi məzarlıqlar bir-bir üzə çıxır. Bizim birinci Qarabağ müharibəsində ümumilikdə 4 min əsir və girovumuz olub. Onlardan bəzisinin şəhid olması barədə sonradan məlumat əldə edilib. Məlum məsələdir, müharibənin gedişində ağır döyüşlər olurdu. Azərbaycan Ordusu hansısa kəndi, hansısa ərazini azad edirdi, hansısa kənd uğrunda, yüksəklik uğrunda qızğın döyüşlər gedirdi. Şəhidlərimiz olurdu. Bəzilərinin döyüş meydançasından çıxaraq bilmirdik. Döyüşdən sonra məlum olurdu ki, kimlər aramızda yoxdur. Bəzisinin meyiti tapılırdı, ya da təhvil alınır, amma ələsi olurdu ki, bilmirdi, şəhiddir, yoxsa itkindir, yoxsa əsir

götürülüb. Məsələn, 1994-cü ilin aprelinde Ağdamın Cəvahirli kəndi istiqamətində ağır döyüşlər oldu. Bu döyüşdə 20-yə yaxın şəhid verdik. Bilmədik, onlar harda, necə basdırıldı. Cəvahirli kəndi də ordumuz tərəfindən azad edildikdən sonra məlum oldu ki, ağır yaralı əsgərlərimizi də ermənilər diri-diri torpağa basdırıb. Xocalı, Meşəli, Malibeyli, Qaradağlı faciələri yaşanıb. Nə qədər vətəndaşımız itkin düşüb, öldürüldü bilinmir. Fərqi yoxdur, mülki şəxs, yaxud hərbi.

Həmisi bizim vətəndaşlarımızdır. Erməni separatçıların nəzarəti altında qalan ərazilərimizə, şübhə etmərəm ki, o ərazilərdə kütləvi məzarlıqlar var və onlar da mütləq üzə çıxacaq. Bir neçə gün əvvəl Sarıcalı kəndində kütləvi məzarlıq aşkarlandı. Cəsəd qalıqları tibbi ekspertizaya göndərilib, kimə məxsus olduqları müəyyən oluncək. Hesab edirik ki, aşkarlanan cəsəd qalıqları DNK testi olunmalı və şəxsiyyətləri bilinməlidir. Analar var ki, 20 ildir gözləri yoldadır. Şəxsiyyətlər müəyyən oluncək, anaların gözü yoldan "yıqılır".

Mələhət Rzayeva

Artıq həyəcan signalıdır

İnsanların 70 faizi 65 yaşına çatmadan dünyasını dəyişir

"Pensiya yaşının süni şəkildə artırılıb-azaldılması böyük problemlər yarada bilər. Bizdə ömür uzunluğu dinamikası müsbətdir və pensiya fondunun maliyyə vəziyyəti yaxşıdır. Biz də maraqlıyıq ki, insanlar pensiyaya çıxanda yaxşı pul alsınlar". Bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında maliyyə naziri Samir Şerifov bildirdi.

Nazir deyib ki, əvvəllər 12 il işləyən adama 25 faizlə pensiya haqqı tanınırdı. Bu gün normal pensiya almaq üçün 35 il işləməlisən, üstəlik, işləməklə yanaşı pensiya fonduna da pul köçürməlisən. Təklif edirik ki, bu məsələ ilə bağlı seminar təşkil edək, mövzunu deputatlarla müzakirə edək. Bu, ciddi məsələdir. Gələni pensiya fondu xərcləri 15 faizdən çox indeksasiya ediləcək".

İqtisadçı-ekspert Eldəniz Əmirov da "Şərq"ə açıqlamasında bildirdi ki, təqəüd yaşı-

nın getdikcə artırılması düzgün yanaşma deyil: "Bu məsələ tez-tez ictimai müzakirəyə çıxarılır, narazı fikirlər səslənir. Amma bütün bunlar reallığı dəyişmir. Həqiqətən də, Azərbaycanda pensiya yaşı həddindən artıq yüksəkdir. 2027-ci ilə qədər pensiya yaşının artırılması qanunla təsdiqlənib. Hazırda kişilər üçün

ən azı üç dəfə çıxış etdiyini xatırladı: "Qəbiristanlıqlarda apardığım monitorinqin nəticəsi onu deməyə əsas verir ki, insanların daha çox hissəsi, 60-70 faizi 65 yaşına çatmadan, yeni pensiya almada dünyasını dəyişir. Ona görə də pensiya yaşının aşağı salınmasına ehtiyac var. Bunu konkret-arqument kimi bir çox mütəxəssislər, ekspertlər, hətta hökumət nümayəndələri də qeyd etdi".

Deputatın sözlərinə görə, Azərbaycanın pensiya yaşının ən azı 65, bəzən isə 68-70 yaş olduğu ölkələrlə müqayisə etmək doğru deyil. Çünki həmin ölkələrdə insanların həyat səviyyəsi daha yüksəkdir: "Onların tibbi xidmətlərə elçatanlığı daha yaxşıdır. Sosial rifahı gözəldir. Ona görə də onların orta ömürlülük səviyyəsi Azərbaycandan daha yüksəkdir. Məntiqlə bu, doğru ola bilər".

R.Nurullayevin sözlərinə görə, Azərbaycanda insanların sosial rifahını, yaşayışını bu həddə qaldırmaq, tibbi elçatanlığı qaldıra bilsək, insan ömrünü 3-4 il uzada bilsək, o zaman bunu əsaslandırmaq, qəbul edə bilərik. "Amma indiki halda Azərbaycanda dediyimiz şərtlər olmadıqna görə biz dünyaya ilə yarışa girib insanların pensiya yaşını həddini yuxarı qaldırmaq düzgün addım atmamışıq. Ola bilsin ki, bunu əsaslandırmaq doğru hesablamalar aparmayıblar. Statistika düzgün hesablaya bilməyiblər. Onlar Azərbaycan əhalisinin orta yaş həddini düzgün qiymətləndirə bilməyiblər ki, insanlar nə qədər uzunömürlüdür. Statistik məlumatlar da mənim dediyimi təsdiqlədiyinə görə belə çıxır ki, bu artıq həyəcan signalıdır. Pensiya yaşının aşağı salınmasına ehtiyac yaranıb".

Şəymən

Laçın yolunda gömrük postu qurulacaq

Bununla da Xankəndidə ermənilərin silahlanması arzusu suya düşdü

"Azərbaycan tərəfi ilə razılaşdırılmış ki, giriş postunda mini gömrük postu quraşdıracaq".

Bu barədə Azərbaycan ərazisində müvəqqəti yerləşdirilən Rusiya sülhəməmləri qüvvələrinin komandanı general-mayor Andrey Volkov azərbaycanlı jurnalistlərə açıqlamasında bildirdi. Onun sözlərinə görə, girişdəki nəzarət-buraxılış məntəqəsinə müasir avadanlıqlar gətirmək barədə razılıq əldə olunub: "Bizim bu günə qədər yoxlanış üçün texniki vasitələrimiz yox idi. Orada hansısa yüklərin altından nə isə keçirə bilərlər". Volkov qeyd edib ki, belə olan halda işin effektivliyini artıracaq və hər hansı qadağan edilmiş yüklərin daşınmamasına zəmanət təmin olunacaq.

Siyasi şərhçi Aqşin Kərimov "Şərq"ə bildirdi ki, bununla da Xankəndidə ermənilərin silahlanması arzusu da suya düşdü. Ekspertə görə, İrana Gorus-Qafan yolundan sonra Gorus-Xankəndi yolunda da "tıxac" vuruldu: "Yeni İran mübhem və sirli şəxsləri Xankəndiyə göndərə bilməyəcək. Gömrük postu o deməkdir ki, Laçından Azərbaycanın digər ərazilərinə gedib-gələnlərin pasportlarına möhür vurulacaq. Qondarma qurumun pasportları etibarsız sayılacaq. Beləliklə, Laçın yolundakı yoxlama Qarabağ ermənilərinin Azərbaycan ictimai-siyasi həyatına inteqrasiyasına şərait yaradacaq. Əks halda onlar Azərbaycan torpaqlarına "vida" deyərək gedə bilər. Bu da olmasa, Azərbaycan cinayət qanunvericiliyinin tələbləri ilə antiterror əməliyyatları aparması üçün şərtlər asanlaşacaq".

İsmayıl

Savaş hələ bir neçə il də davam edə bilər

Qərb Ukraynanın qələbəsində deyil, Rusiyanın çökməsində maraqlıdır

"Əslində, Rusiya ilə Ukrayna arasında müharibə 2014-cü ildən bu yana davam edir. Qərb Ukraynanın 25 faiz ərazisi işğal olunduqdan sonra rəsmi Kiyevə "F-16"lar və hava-hücumundan müdafiə sistemləri vermək barədə müzakirələrə başlayıb".

Bunu "Şərq"ə politoloq Azer Rəşidoğlu deyib. Ekspertin sözlərinə görə, bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Qərb müharibənin bitməsində maraqlı deyil: "Onlar savaşın uzun müddətdə davam etməsi və Rusiyanın Ukrayna bataqlığında daha çox çəmələnməsinə çalışırlar. Silahlar gətirib. Ukraynanın hava-hücumundan müdafiə sistemlərinə uyğunlaşdırılması kifayət qədər zaman tələb edəcək. Bəzən bu məsələnin tam həlli üçün illərlə zaman tələb olunur.

Ukrayna əks-hücum əməliyyatlarını artıraraq, hətta bir sıra yerlərdə Rusiyanın sərhədlərinə də çatı bilər. Amma bu, heç də müharibənin başa çatacağı anlamına gəlməməlidir. Yaxın 2-3 ayda deyilən silahlar rəsmi Kiyevə verilsə, Ukrayna təbii ki, əks-hücum tempi artıracaq.

Savaş hələ bir neçə il də davam edə bilər. Qərb Ukraynanın qələbəsində deyil, Rusiyanın çökməsində maraqlıdır. Rəsmi Moskva isə hələ də direniş göstərməyə davam edir".

Qeyd edək ki, Milli Kəşfiyyət direktoru Avriil Haynes Rusiyanın keçən ay qoşunlarını Xerson bölgəsinin qərbindən çıxardıqdan sonra döyüşlərin səngidiyini deyib.

Sücayyət Mehti

Təbrizdə azərbaycanlı jurnalist saxlanılıb

Təbrizdə azərbaycanlı jurnalist təzyiqlərlə qarşılaşıb. O etiraz aksiyalarını işıqlandırdığı üçün saxlanılıb və fəaliyyətinə qadağa qoyulub.

Milli.Az xəbər verir ki, Təbrizdə yaşayan media fəali və jurnalist Aydın Təbrizinin fəaliyyətinin molla rejimi tərəfindən qadağan edildiyi deyilir.

Sosial media fəalları son günlər Aydın Təbrizinin ETTE-LAAT idarəsinə çağıraraq dindirildiyini və sosial şəbəkələrdə fəaliyyətini dayandırması üçün təzyiqlər göstərdiyini bildirdilər.

Azərbaycanlı jurnalistin etiraz aksiyalarına dəstək verməsi və hadisələri işıqlandırması ilə təzyiqlərlə qarşılaşdığı qeyd edildi.

Qeyd edək ki, media fəali bundan öncə də fəaliyyətlərinə görə basqılarla və həbsə məruz qalıb.

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının inkişaf etdirilməsi

Müasir dövrdə ölkəmizdə yeni innovasiyalara əsaslanan və mühüm inkişaf yolu keçən sahələrdən biri məhz kosmik sənayə sahəsidir. Digər sahələrdə olduğu kimi bu sahənin də yenidən qurulması və müasir prinsiplərlə formalaşdırılması uzunmüddətli strateji yanaşma ilə mümkün olub.

2008-ci ildə "Azərbaycan Respublikasında kosmik sənayenin yaradılması və telekommunikasiya peyklərinin orbitə çıxarılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı imzalanıb, 2009-cu ildə "Azərbaycanda kosmik sənayenin yaradılması və inkişafı üzrə Dövlət Proqramı" təsdiqlənib, növbəti ildə peyklərin orbitə çıxarılması, idarə edilməsi və istismarı işlərinin həyata keçirilməsi məqsədilə "Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti təsis edilib. 2013-cü ildə "Azerspace-1" telekommunikasiya, 2014-cü ildə "Azersky" Yer in məsafədən müşahidəsi, 2018-ci ildə isə "Azerspace-2" telekommunikasiya peyki orbitə çıxarılıb. Bu peyk layihələrinin həyata keçirilməsinin əsas məqsədləri ölkənin milli təhlükəsizliyinin təmin olunmasına dəstək verilməsi, sosial-iqtisadi inkişafa töhfə verilməsi, kommersiya fəaliyyətini genişləndirərək peyk layihələrinə yatırılan investisiyaların geri qaytarılması, elmi tədqiqatların aparılmasına dəstək verilməsi və beynəlxalq kosmik təşəbbüslərdə iştirak edərək ölkənin beynəlxalq imicinin yüksəldilməsinə töhfə verməkdir. Bununla yanaşı, Azərbaycan dövləti bu sahənin inkişafı üçün mühüm addımlarını davam etdir-məkdədir.

Ölkəmiz azsayılı dövlətlərin təmsil olduğu "kosmik klub"un üzvüdür. Artıq 8 ildir ki, Azərbaycan öz peykləri ilə məhdud sayda dövlətləri birləşdirən dünya "kosmik klub"unda özünəməxsus yer tutur. Bu, sadəcə 3 peyk demək deyil, yüksək texnologiyaların Azərbaycanına transferidir. Qabaqcıl texnologiyalar heç də hər ölkəyə asanlıqla verilmir. Azərbaycan dövlətinin beynəlxalq arenada qazandığı etibarlı tərəfdaş imici və effektiv xarici siyasəti bu məsələdə də həlledici oldu. ABS,

Fransa, İngiltərə, Yaponiya, Malayziya kimi kosmik sahədə qabaqcıl ölkələrlə əməkdaşlıq nəticəsində peyklərimiz uğurla orbitə buraxıldı. Ümumiyyətlə, biz "Azərkosmos" olaraq dünyanın xidmət göstərdiyimiz istənilən nöqtəsində, ən uzaq ölkələrdə belə dövlətimizin nüfuzunu, dəstəyini hər zaman hiss edirik, ondan bəhrələnilirik.

Bu gün peyklərimiz dünyanın müxtəlif regionlarında insanların informasiyaya çıxışını təmin edir, regionlar arasında rəqəmsal uçuşun aradan qaldırılmasına xidmət edir. Məsələn, yerüstü kabel şəbəkəsinin xeyli zəif olduğu Afrika qitəsinin 60 faizdən çoxuna peyk interneti təqdim edir, Mərkəzi Afrika kimi humanitar böhran yaşayan bölgələrdə BMT missiyalarını rabitə ilə təmin edir, dünyanın müxtəlif münəcişə ocaqlarında sülhün bərqərar olunması təşəbbüslərinə töhfə veririk. Meşə yanğınları və neft çirkənləmələri kimi təbii fəlakətlərin və fəvqəladə halların nəticələrinin aradan

Qeyd edilən istiqamətləri nəzərə alaraq qabaqcıl ölkələrlə birlikdə, artıq Azərbaycan kosmik sənayesinin qarşısında fərqli vəzifələr dayanır və buna uyğun yeni strategiya tətbiq edilməlidir. Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin Bakı şəhərində keçirilməsi də öz növbəsində ölkəmizin kosmik sahədə üföqlərini genişləndirməkdə bir vasitə olacaqdır.

Qeyd edək ki, 2019-cu ilin oktyabr ayında ABS-nin paytaxtı Vaşinqtonda Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının Baş Assambleyasında keçirilmiş seçkilər zamanı Bakı şəhəri Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etmək hüququ

Dünyada kosmik resursların bölüşdürülməsinə diqqət kəskin artıb

2023-cü ildə Azərbaycanın Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etməsi ciddi bir hadisə olacaq

qaldırılmasına köməyimizi göstəririk və dünya "kosmik klubu"nun üzvüyük dedikdə bütün bu fəaliyyətlərdə iştirakımız nəzərdə tutulur.

Texnoloji dəyişikliklər sayəsində kosmosun getdikcə daha əlçatan olması onu istifadəçilər üçün əlverişli, əlçatan "əmtə"yə çevirir. Artıq bu məqamda deyə bilərik ki, yaşadığımız rəqəmsal dövrün əhəmiyyətli bir reallığı kosmos bazarında da özünü göstərməyə başlayıb - yeni dəyərlər artıq sektorun infrastruktur təfində deyil, həmin infrastruktur vasitəsilə əldə edilən informasiyanın emalı nəticəsində yaranır. Buna bir nümunə göstərək, məsələn, bu gün dünyada bahalı optik peyklər vasitəsilə hər gün, hər saat çox böyük həcməldə peyk təsvirləri çəkilir, serverlərdə saxlanılır və müştərilərə satılaraq böyük məbləğlərdə gəlirlər əldə edilir. Lakin qabaqcıl program təminatı vasitəsilə həmin təsvirləri emal edərək hazırlanan müxtəlif analitik təhlillər, təbii qətiyyətlər və texniki həllər - bir sözlə, "informasiya məhsulları"nın bazar dəyəri həmin peyk təsvirlərinin özünün satışından daha çoxdur, onun bazar dəyərini bir neçə dəfə üstələyir. Yeni artıq kosmik sektorda da digər sahələrdə olduğu kimi "informasiya məhsulu" ən dəyərli məhsul hesab edilməyə başlayır.

göstərir: "Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin 2023-cü ildə Bakıda keçirilməsi çox yüksək qiymətləndirmək lazımdır. Ölkəmizdə bu istiqamətdə bir çox layihələr həyata keçirilir. Bu sahənin inkişafı üçün müvafiq qadr hazırlığı olmalıdır. Biz təhsil sistemində çalışırıq ki, gənclərimizi bu sahəyə hazırladırağ".

Ekspertlərin fikrincə, məhdud sayda olan kosmik ölkələr ailəsinə daxil olsaq da, burada ölkəmizin imici çox əhəmiyyətli faktordur. Peyk ölkədə, xüsusilə də İKT sektorunda innovasiyaların inkişafına, texniki tərəqqiyə təkan verir. Telekommunikasiya və internet infrastrukturunun dayanıqlı və təhlükəsizliyi baxımından peyk faydalıdır. Bu həm də yeni iş yerləri, yeni mütəxəssislərin hazırlanması və bütövlükdə gələcək üçün yeni infrastrukturun formalaşması baxımından da xeyli faydalıdır.

Elm və təhsil nazirinin müavini Fırdin Qurbanov da hesab edir ki, konqresin Bakıda keçirilməsi Azərbaycanın kosmik sahənin inkişafına olan marağını

göstərir:

"Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin 2023-cü ildə Bakıda keçirilməsi çox yüksək qiymətləndirmək lazımdır. Ölkəmizdə bu istiqamətdə bir çox layihələr həyata keçirilir. Bu sahənin inkişafı üçün müvafiq qadr hazırlığı olmalıdır. Biz təhsil sistemində çalışırıq ki, gənclərimizi bu sahəyə hazırladırağ".

Ekspertlərin fikrincə, məhdud sayda olan kosmik ölkələr ailəsinə daxil olsaq da, burada ölkəmizin imici çox əhəmiyyətli faktordur. Peyk ölkədə, xüsusilə də İKT sektorunda innovasiyaların inkişafına, texniki tərəqqiyə təkan verir. Telekommunikasiya və internet infrastrukturunun dayanıqlı və təhlükəsizliyi baxımından peyk faydalıdır. Bu həm də yeni iş yerləri, yeni mütəxəssislərin hazırlanması və bütövlükdə gələcək üçün yeni infrastrukturun formalaşması baxımından da xeyli faydalıdır.

Multimedia İnformasiya Sistemləri Texnologiyaları Mərkəzinin direktoru, Azərbaycan Internet Forumunun rəhbəri Osman Gündüzün sözlərinə görə, milli kosmik infrastrukturun inkişafı dolayısıyla digər sahələrin, bu sahə ilə əlaqəli kadrların hazırlanmasına, sahə ilə əlaqəli elmin və innovasiyaların inkişafına, sahə ilə əlaqəli beynəlxalq əməkdaşlığın güclənməsinə ciddi

təsir göstərir: "Son zamanlar dünyada kosmik resursların bölüşdürülməsinə diqqət kəskin şəkildə artıb. Hesab edirik ki, 2023-cü ildə Azərbaycanın Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etməsi ciddi bir hadisə olacaq. Tədbirin Bakıda keçirilməsi təcrübə mübadiləsi və yeni birgə kosmik layihələr üçün çox faydalı platforma olacaq.

Ekspert onu da qeyd edib ki, son illər Azərbaycan İKT-nin müxtəlif sahələrində uğurlu inkişaf və yürütdüyü siyasəti ilə dünyada və regionda əhəmiyyətli iştirakçıya çevrilərək ayrı-ayrı ölkələrin və beynəlxalq səviyyəli şirkətlərin diqqətini özünə cəlb edə bilib: "Telekommunikasiya peykinin istehsalı, orbitə çıxarılmasından sonra xarici investitorların da bu cür layihələrin maliyyə-ləşdirilməsinə cəlb edilməsi, beynəlxalq kreditlərin ölkəyə axını üçün geniş şərait yarandı. Kosmik sənayenin yaradılması müsbət imic qazanmasının nəticəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Çünki peyk sistemlərinin yaradılması, telekommunikasiya peykinin istismara verilməsi Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzuna müsbət təsir göstərir. İndi bütün dünya bilir ki, hazırda Azərbaycan MDB regionunda telekommunikasiya peykine sahib olan 3 ölkədən biri, Qafqaz regionunda isə yeganə ölkədir".

Şəymən

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunub

Analitik bildirib ki, Saakaşvilinin siyasətdən getməsi gözlənilən idi: "Sonuncu dəfə Saakaşvilinin yanına gedən vəkilləri, onu saçı ağarmış və tamamilə həyat əlamətləri sönmüş şəkildə görmüşdülər. Yeni o, ölümə tərk edilmişdi. Bəlkə də məhvin qabağını almaq üçün ona siyasətdən getmək təklif olunub. Əlbəttə ki, bu, Gürcüstan siyasətində zəlzələ effekti verəcək. Saakaşvilinin hakimiyyətdən getməsi müəyyən bir boşluq yaratdı. Onun yerini dolduracaq lider yoxdur. Bu da partiyanın parçalanmasına və iqtidara qarşı real alternativin olmaması deməkdir".

T.Rzayevin sözlərinə görə, Saakaşvilinin aqibətinin belə olmasında onu yetidən Qərbin arxasında yetərinə durmaması dayanır: "Gürcüstandakı vətəndaş müharibəsində Qərb ona dəstək vermədi. Üçüncü dəfə prezident seçilməyə isə sosial imkanları var idi. Lakin Qərb onu demokratik ənənə göstərməyə və seçkiyə qatılmağa məcbur etdi.

Bununla da hakimiyyət digər tərəfə ötürüldü və Gürcüstanın Rusiyaya yaxınlaşaraq avtoritarlaşması prosesi başladı. Saakaşvili islahatları da öz növbəsində geriləməyə başladı.

Obama administrasiyasının onu namizədlərdən əl çəkməyə məcbur etməsinin alt qatında Saakaşvilinin Corc Buş dostluğu və Obamanın onu sevməməsi dayanırdı. Yeni Obamanın Rusiya ilə yaxınlaşma kursu götürməsi Gürcüstanın dağıdılması ilə nəticələndi. İkinci dəfə də ona verilən sözlər yerinə yetirilmədi. Ne Odessada qubernator, ne də Gürcüstanda baş nazir kimi işləməyə icazə verildi.

Həm indiki Zelenski hakimiyyəti onu aidaıdı, həm də Qərb yetərinə dəstək vermədi. Bütün bunlar isə siyasi fiasko və Saakaşvilinin taleyinin belə bitməsi ilə yekunlaşdı".

Nihat Müzəffər

Naxçıvana ayrılan dotasiyanın məbləği artacaq

Yeni yaradılan Naxçıvan Baş Gömrük İdarəsinin xərcləri dövlət büdcəsindən maliyyələşdiriləcək

"Dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasına ayrılan dotasiyanın məbləği artacaq". Bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənayə və sahibkarlıq komitəsinin dünənki iclasında maliyyə naziri Samir Şərifov bildirib.

Nazir qeyd edib ki, üçüncü oxunuşda dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasına ayrılan dotasiya 1,7 milyon manat artırılır: "Birinci oxunuşla müqayisədə söhbət təxminən 1,7 milyon manat artımdan gedir. Müvafiq olaraq, dotasiyanın məbləği 482, 4 milyon manat təşkil edəcək. İkinci düstərləşməyə nisbətən 32,6 milyon manat artım nəzərdə tutulub". Qeyd edək ki, ikinci oxunuş üçün 2023-cü ilin dövlət büdcəsinin layihəsində dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasına büdcəsinə nəzərdə tutulmuş dotasiya ilə bağlı dəyişikliklər edilmişdi. 2023-cü ilin dövlət büdcəsinin layihəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi üçün nəzərdə tutulmuş dotasiyanın 31,1 mln manat azaldılması, 2023-cü ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının öz gəlirlərinin 20 milyon manat artırılması nəzərdə tutulmuşdu.

Samir Şərifov vurğulayıb ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Dövlət Gömrük Komitəsinin ləğv olunub yeni Baş Gömrük İdarəsinin yaradılması ilə 53,2 mln. manat daxilolmanın dövlət büdcəsinə aid edilməsi vacib hesab edilir. Nazir bildirib ki, Baş idarənin saxlanılmasına dövlət büdcəsindən 20,1 milyon manat ayrılacaq: "Automobil Yolları Məqsədli Büdcə Fondunun xərcləri 0,5 milyon manat olmaqla, cəmi 20,6 milyon manat vəsaitin Naxçıvan MR-nin büdcə xərclərindən azaldılaraq Dövlət Gömrük Komitəsinin xərclərinə proqnozlaşdırılması zərurəti yaranıb. Naxçıvan Muxtar Respublikasında gömrük orqanlarının maliyyələş-

"Büdcədən mədəniyyətə əlaqədar tədbirlərə ayrılan vəsait azaldılır"

məsi mərkəzləşmiş xərclərə ötürülüb. Orada aparılacaq işlər nəticəsində optimallaşmanı görcək. Xərclərdə hər hansı bir qənaət olduğu halda daha az transfert verilecək. Bunu tənzimləyəcəyik. Dotasiya ilə bağlı isə hər hansı tələsik qərar qəbul edilməsi məqsəduyğun deyil".

Maliyyə naziri Samir Şərifov bildirib ki, pensiyaların qurulması maliyyə imkanları ilə bağlı olmalıdır: "Pensiyaların qazanılması isə o deməkdir ki, hər bir vətəndaş işləsin, qazansın, pensiyaya köçürmə etsin. Hazırda pensiya alan şəxslər pensiya fonduna ödənişlər edirlər. Onlar bunun hesabına pensiya alırlar. Pensiya yaşının süni şəkildə artırılması və azaldılması problemlər yaranır. Yəni vətəndaşlar, yaşa keçməklə bağlı o vaxt kifayət qədər müzakirə oldu. Bizdə ömür uzunluğu dinamikası müsbətdir. Digər tərəfdən isə gömrük ki, pensiya fondunun maliyyə durumu sabitləşib. Pensiya fondu tərəfindən aktual hesablamaların aparılması üçün mütəxəssislər cəlb olunub. Burada oturulan, hamımız maraqlıyıq ki, pensiya əlaq. Nəticə etibarilə ilə model çox sadədir. Biz pensiya fonduna 25 faiz vəsait ödəyirik. Övvəllər 12 il işləyirdi, deyirdilər ki, pensiya ala bilərsiniz. Bu gün normal pensiya almaq üçün 35 il stajın ol-

malıdır. Təkcə staj deyil, fonda da pul köçürülməlidir. Pensiya ilə bağlı məsələdə biz məsuliyyətli olmalıyıq. Sonra bu pulu vermədikdə başqa problemlər ortaya çıxacaq. Burada çox diqqətli olmaq lazımdır".

Samir Şərifov qeyd edib ki, 2018-2019-cu illərdə minimum əməkhaqqı 130 manatdan 200 manata çatdırılıb: "Bu paket bizə 4 milyard manata başa gəldi. Hər il pensiyalar üzrə indeksasiya aparılır. Bu il inflyasiya da var. Inflyasiyanın təsirlərini biz pensiyaçılara kompensasiya etməliyik. Növbəti ildə bizim tək pensiya fonduna indeksasiya üzrə xərclərimiz əhəmiyyətli dərəcədə artır. Söhbət 15 faizdən az olmayan indeksasiyadan gedir. Ona görə biz baxmalıyıq ki, nə edə bilərik".

Gələcək dövlət büdcəsində mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyyəsi, gənclər siyasəti və bu qəbildən olan digər fəaliyyətlə bağlı xərclər azaldılır. Bu, 2023-cü il dövlət büdcəsi haqqında qanun layihəsində əksini tapıb. Qanun layihəsinin yeni redaksiyasına əsasən, 2023-cü il dövlət büdcəsindən mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyyəsi, gənclər siyasəti sahəsinə aid olan digər fəaliyyətlə bağlı xərclərin 1 milyon 100 min manat azaldılaraq, 561 milyon 709 min 598 manat olması proqnozlaşdırılır. Qanun layihəsinin yeni redaksiyasına əsasən, həmin vəsaitin mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyyəsi, gənclər siyasəti sahəsinə aid olan digər fəaliyyətlə bağlı xərclərdə azaldılması nəzərdə tutulur.

İsmayıl

Qərb əlini üzüb

Saakaşvilinin siyasətdən getməsi gözləniləndir

Gürcüstanın sabiq Prezidenti Mixail Saakaşvili siyasətdən gedir. Bu barədə keçmiş prezidentin vəkili Valeri Qelbaxiani "İmedi" telekanalının efirində bildirib. Saakaşvilinin yaratdığı və üzvü olduğu Vahid Milli Hərəkət Partiyasından da istefa verəcəyi gözlənilir.

Qeyd edək ki, eks-prezidentin siyasəti tərk etməsinə səbəb kimi onun səhərdə problemlərin olması göstərilir.

Eks-prezidentin partiyasının özü-özlüyündə siyasi nəticə əldə edə-cək gücdə olmadığını deyən siyasi şərhçi Turab Rzayev "Şərq"ə söyləyib ki, Saakaşvili indiki hakimiyyətin onu

həbsdən azad etməyəcəyini anlayıb: "Yeni onların niyyəti Saakaşvilinin içəridə fiziki cəhətdən məhv olması və ya heç bir zaman işiq üzü görməməsidir. Partiyanın içərisində isə kifayət qədər hazırkı iqtidara danışıqlara gedən və fərqli məqsədləri olan insanlar var. Yeni partiya parçalanıb və onun funksionerlərinin bir hissəsi satılıb. Digər tərəfdən onun partiyasının nüfuzu da kifayət qədər deyil. Məhz Saakaşvilinin özü böyük reputasiyaya malik idi. O, şəxsi konsultasiya ilə əhalini etrafında birləşdirə bildirdi. İkinci bir məsələ isə Saakaşvilinin indiki hakimiyyət ilə barışmaması və mübariz olmasıdır. Bu isə iqtidar üçün real təhlükə deməkdir. Ona görə də indiki hakimiyyət eks-prezidentin özünün siyasətdən getməsinə maraqlıdır, neinki partiyasının. Çünki həmin partiyanın müxtəlif yollarla parçalayaraq və ya əməkdaşlığa cəlb edə bilərlər.

Eks prezidentin partiyası parçalanıb, funksionerlər isə "satılıb"

Son 10 ildə aktuallaşdı

Psixoterapiya dünyada bahalı müalicə sayılır

Mütəxəssislər qeyri-təhsillilərin psixoterapevtlik etməsinə qarşıdır, hər ötənə sertifikat verən kurslar da qəbul olunmur

onu divara asır. Kimə və nəyə lazımdır? O sertifikatlar heç bir rol oynamır. Yerindən duran marafon, seminar, kurs açılıb, gənc qızları ora yığır, 2-3 günə bir kağız verir. Guya, o, keçdiyi kursu bildi? Guya, psixoloq oldu? Bu onlara ixtiyar vermir ki, insanlara psixoloq kimi xidmət etsinlər, saata 100-150 manat qiymət oxusunlar. "Instagram psixoloqları" deyilən bir ordu yaranıb. Normal psixoloq ancaq 30 yaşında yetişə bilər. 23-25 yaşında necə psixoloq olurlar ki? Bu ad populyardır, xoşumuz gəlir deyə özümü də qoya bilərik. Bura şou-biznes deyil ki, hərə özünə ad qoysun. Bu məsələyə dövlət səviyyəsində müdaxilə olunmalıdır".

Psixoloq Nərimin Quliyeva şəxsi bloqunda psixoloq, klinik psixoloq, psixoterapevt, psixiatr anlayışlarına aydınlıq gətirib və ruhi sarsıntı keçirdiyini zənn edən insanların ilk müraciət edəçəkləri ünvanları açıqlayıb:

- Psixologiya fakültəsi və psixologiya ixtisasından məzun olan insanlar psixoloq ünvanını qazanırlar. Lakin psixologiya üzrə təhsil alan hər psixoloq konsultasiya aparmaq hüququna malik deyil. Psixologiya elminin bir sahəsi yoxdur. Konsultasiya aparmaq ixtiyarı ver-

lən və bacarığı qazandıran klinik psixologiya, psixologiyanın alt sahələrindən sadəcə biridir. Eksperimental psixologiya, sosial psixologiya, inkişaf psixologiyası, məhkəmə psixologiyası psixoloqların ixtisaslaşaraq fəaliyyət göstərə biləcəkləri psixologiyanın sahələridir. Klinik psixoloq psixologiya üzrə təhsil aldıqdan sonra, klinik psixologiya sahəsində magistr dərəcəsinə bitirmiş mütəxəssisdür. Diaqnoz qoymaq və terapiya aparmaq bacarığına sahibdir. Psixologiya ixtisasının və psixoterapiyanın tətbiq sahələrinin etik qaydalarına hakimdir və bu qaydalara əməl etməklə məsuldur. Həkim deyil, dərman yazmır. Klinik psixoloq və psixoterapevtlər sadəcə nəzəri və akademik işlərlə məhdud qalmır, psixoterapiya təlimləri alır və superviziyanı tamamlayır. Psixiatr isə tibb təhsilini tamamlayan və psixiatriya üzrə ixtisaslaşan mütəxəssisdür. Tibb təhsili aldığı üçün farmakoterapiya aparmaq ixtiyarına malikdir. Hər psixiatr, psixoterapevt deyil. Psixiatr psixoterapiya aparmaq üçün lazımı təhsili almalı və superviziyalarda iştirak etməlidir. Psixoterapevt isə psixologiya sahəsində çalışan, diaqnoz qoymaq və psixoterapevtlik üsullarla terapiya

tətbiq etmək bacarığına malik mütəxəssisdür. Psixoterapevt olmaq üçün mütləq psixoterapiya sahəsi üzrə əhatəli təhsil alınmalıdır və əlavə olaraq superviziya (mütəxəssisin nəzarəti altında davam etdirilən terapiya) keçməlidir. Klinik psixologiya dərəcəsi bu istiqamətdə təhsil verən proqramdır.

Psixoloji narahatlıqların bir çoxu dərman dəstəyi olmadan, konsultasiya vasitəsilə aradan qaldırılan problemlərdir. Bir çox araşdırmalar bəzi terapiya üsullarının farmakoterapiyadan daha təsirli olduğunu sübut edir. Bəzi psixoloji narahatlıqlar qısa müddətli, bəzisi isə daha uzun müddətli seansları ehtiva edir. Bu müddət, problemin yaranmasına gətirib çıxaran səbəbləri, problemin dərinliyi, dərəcəsi, başlanğıc zamanı kimi faktorlardan asılıdır. Problemin dərəcəsi çox olduqda və terapiyaya təsir göstərdiyi halda medikamentoz terapiyadan istifadə olunur. Dərman sadəcə dəstəkləyici rol oynayır. Müalicə etməkdən daha çox simptomları azaltmaq və psixoloji vəziyyəti korreksiya etməyə kömək edir. Bəzi psixoloji problemlər bioloji səbəbdən yaranırlar və buna görə də dərman terapiyasına ehtiyac duyulur. Lakin psixoloji problemlər bioloji səbəbdən yaranırlar və buna görə də dərman terapiyasına ehtiyac duyulur. Lakin psixoloji problemlər bioloji səbəbdən yaranırlar və buna görə də dərman terapiyasına ehtiyac duyulur.

Psixoloq Fərqanə Mehmanqızı "Şərq"ə açıqlamasında qeyd etdi ki, ümumiyyətlə, psixoterapiya bütün dünyada bahalı müalicə sayılır:

- Əvvəla, onu deyim ki, bir psixoloqun və ya psixoterapevtin başqa birisi haqqında fikir bildirməsi, tənqid etməsi etik deyil. Gərəkdir danışanda, fikir bildirməyə kimisə qırmamağa, incik salmamağa çalışsan. Psixoloji mərkəzlərin qiymətinin məhz məqalədə göstəriləndiyi kimi olduğuna kim zəmanət verir? Mənim Elmır Ək-

berlə heç bir problemim yoxdur. Lakin kim ona icazə verib ki, başqaları haqqında fikir yürütsün? Bazar iqtisadiyyatıdır, hər kəs əməyini öz qiymətləndirə bilər. Kimsə seansın qiymətini 80, ya 100 manat təyin edərsə, bu, o şəxsin mərkəzin və özünün fəaliyyətinə verdiyi qiymətdir. Şəxsən mənim də psixoloji mərkəzim var, lakin mən heç vaxt ödəniş söhbəti etmirəm. Mərkəz illərdir fəaliyyət göstərir və özünü maliyyələşdirə bilir, deməli, pasiyentlər bizə inanır, məsləhət və müalicələr effektivdir. Ümumiyyətlə, psixoterapiya dünyada bahalı müalicə sayılır. Bu, komfortlu, lüks müalicədir. Seansların qiymətini baha hesab edənlər var. İmkani olan, bu seansların xeyrinə görünənlər ondan istifadə edir. Bəli, deyə bilərsiniz ki, aztəminatlı ailələr də var, bəs onlar neyləsin? Bunun üçün dövlət Qaynar Xətti var. Amma etiraf edirəm ki, bu Qaynar Xəttin piarı yaxşı təkil olunmadığından əhalinin əksəriyyəti ondan xəbərsizdir. Hərda yerləşir, bilinə bilər. Mürciətlərə bəlkə də vaxtında, operativ reaksiya verilmir. Bəlkə işçi qüvvəsi azdır. Ona görə də daha çox özəl mərkəzlərə müraciət edilir.

Son zamanlar psixoloqlara müraciətlərin niyə artdığına gəlincə, F.Mehmanqızı bunu günümüzə əlaqələndirir:

- Tələb var ki, təklif də var. Mürciət edənlərin sayı niyə də artmasın?! Sosial şəbəkələrdə kriminal xəbərlərin yayılma sürətinə baxın. Bunlar insanların psixologiyasına mənfi təsir edir. Cəmiyyətdə daxili aqressiya, ailədaxili münaqişələr artır. Psixoterapiya son 10 ildə aktuallaşıb. Çünki həyatın çətinlikləri bu tələbi ortaya çıxarıb. Əgər biz psixoloq və ya peşəyə inamı, güvəni yarıda bilməmişsək, deməli, bu peşə artıq oturmuş vəziyyətdədir. İnsanların buna ehtiyacı var. Lakin mən də qeyri-təhsillilərin psixoterapevtlik etməsinə qarşıyam. Hər ötənə sertifikat verən kursları da qəbul etmirəm. Məhz bu sahə üzrə ixtisaslaşmış şəxs psixoterapevt kimi çalışmalıdır. Mən psixoterapevtin analiz qabiliyyətinə və hansı terapiyadan istifadə etdiyinə önəm verirəm.

Mələhət Rzayeva

Validəymlər övladlarını təhlükəyə atırlar

Azyaşlıların Suriyaya aparılmasının qarşısı alınmalıdır

Azərbaycan hökuməti tərəfindən repatriasiya işlərinin davamı olaraq Suriyadan daha 16 nəfər vətəndaşımız ölkəmizə qayıtarılıb.

Onlardan 3-ü qadın, 13-ü uşaqdır. Əmək və Əhəlin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Sosial Xidmətlər Agentliyi tərəfindən repatriantların qarşılanması və müvafiq olaraq sosial xidmət məsələsinə yerləşdirilməsi təmin edilib. Nazirliyin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, müəssisəyə yerləşdirilmiş şəxslərə ilkin qayğı göstərilib və sosial reabilitasiya xidmətinə başlanılıb.

Məsələ ilə bağlı "Şərq"ə danışan Beynəlxalq İnsan Hüquqları Cəmiyyətinin Azərbaycan Milli Bölməsinin rəhbəri Səadət Bənəyərli bildirib ki, belə olayların yaşanmaması üçün validəymlərin üzərinə inzibati məsuliyyət qoyulmalıdır: "Onlar Suriyaya birbaşa deyil, ayrı-ayrı ölkələrdən gediirlər. İran vasitəsilə həmin ərazilərə keçməkləri mümkündür. Azyaşlıların Suriyaya aparılmasının qarşısının alınması üçün maarifləndirici tədbirlər görülməlidir.

Validəymlər məsuliyyətlə yanaşmalıdırlar. İşlə bağlı belə ölkəni tərk etsə də, övladlarını aparmamalıdır. Onları riskə atmamalıdır. Validəymlər işə görə başqa yerə gedirsə, övladını təhlükə altına salmamalıdır".

Aygün Tahir

Xanımından açıqlama

Aftandil İsrailovun vəziyyəti ağırdır

Dekabrın 2-i axşam saatlarında təcili xəstəxanaya yerləşdirilən Xalq artisti, tanınmış qarmon ifaçısı Aftandil İsrailovun vəziyyəti hələ də ağırdır.

Bu barədə Lent.az-a ifaçının xanımı Zemfira İsrailova məlumat verib. O, Aftandil İsrailovun səhətinin mənfəiyə doğru getdiyini deyərək ağlamağa başlayıb:

"Vəziyyəti dəyişmir. Təzyiqi həddən artıq çoxdur. Ayaqlarına və ciyərlərinə su yığılıb. Böyrəkləri, demək olar işləmir. Hər şey pisdir. Hazırda reanimasiyadadır, yanına heç kimi buraxmırlar. Həkimlər də deyirlər ki, əlimizdən nə gəlir, edirik. İnşallah, hər şey yaxşı olacaq. Sadəcə dua etmək etmək qalır bizə".

Qeyd edək ki, kəskin plevritdən (ağciyərsu yığılması) əziyyət çəkən 81 yaşlı qarmon ifaçısı Aftandil İsrailov noyabrın əvvəli xəstəxanaya aparılmış, daha sonra səhəti normallaşmışdı.

Sırası fransızların fikirləri öyrəniləcək

Mü sahibələr hər iki ölkənin yerli mediasında yayımlanacaq

Fransada hər zaman erməni lobbisi fəallığı ilə seçilib. Rəsmi Paris də əksər zamanlarda çıxardığı qərarlarda və yürütdüyü siyasətdə erməni-pərəstliyini göstərmişdir. Bu günlərdə Fransa dövlət rəhbərliyi tərəfindən verilən bəyanatlar, Fransa Senatının və Milli Assambleyasının Azərbaycanın əleyhinə qəbul etdikləri qətnəmələr bunun bariz nümunəsidir.

Amma bu, heç də Fransa xalqının ümumi mövqeyini və rəyini ifadə etdirmir. Bu məqsədlə Azərbaycanın Fransada lobbicilərinə töhfə verən könüllü layihənin həyata keçirilməsi planlaşdırılır.

Diaspor Fəaliyyətinə Jurnalistlərin Dəstəyi İctimai Birliyinin sədri Fuad Hüseynzadə "Şərq"ə açıqlamasında bildirib ki, Fransa parlamentinin üzvlərini fransız xalqı seçsə də, yer-

li xalqın Azərbaycan haqda mövqeyi və düşüncəsi tamamilə fərqlidir. Onun sözlərinə görə, fransız xalqının hər hansı bir məsələdə fikir və rəyi Fransa dövlətinə və parlamentinə təsir etmək gücünə malikdir: "Məhz bu tendensiya-dan çıxış edərək Diaspor Fəaliyyətinə Jurnalistlərin Dəstəyi İctimai Birliyi olaraq "Fransadan Azərbaycana baxış" layihəsini könüllü icra edəcəyik. Bizimlə bu layihədə Fransa-Azərbaycan Dialoqu Assosiasiyası tərəfdaşlıq edəcək.

Layihənin məqsədi Azərbaycan haqqatlarının Fransada məhz elə fransızların dili ilə yayılması və ermənilərin ölkəmiz haqqında dezinformasiyalarının ifşa olunması, həmçinin sırası fransızların Azərbaycan haqqında fikir və düşüncələrini öyrənməkdir. Layihə çərçivəsində ilkin olaraq Fransanın tanınmış ictimai-siyasi, mədəniyyət xadimlərinin Azərbaycanla bağlı fikir və düşüncələrini ifadə edən mü sahibələr alınacaq. Hər iki ölkənin yerli mediasında yayımlanacaq. Layihənin ikinci mərhələsində isə bu mü sahibələr toplanıb fransız dilində çap ediləcək. Sonra bu kitab Fransa kitabxanalarında yayımlanacaq. Xüsusən də Fransa rəsmi qurumlarına, ən əsası parlamentlərinin birbaşa ünvanlarına göndəriləcək. Bununla da, Azərbaycan-Fransa xalqları arasında körpülərin qurulmasına, Azərbaycanın Fransada lobbiciliyinə vətəndaş cəmiyyəti olaraq töhfə vermisi olacaqdır".

İsmayıl

Eşitmə məhdudiyyətli uşaqlar üçün xüsusi tədbir keçirildi

3 Dekabr Beynəlxalq Əlillər günü münasibətilə eşitmə məhdudiyyətli uşaqlar üçün inkluziv kukla teatrı tamaşası təşkil olundu.

Nağılları və bloqqer Aytac Qəmbərovanın səhnələşdirdiyi

tamaşa həm eşitmə və nitq məhdudiyyətli uşaqlar, həm də tədbirə qoşulan digər uşaqlar tərəfindən böyük maraqla izlənilib. Jest dili pedaqoqunun iştirakı ilə baş tutan tədbirdə 50-dən çox uşaq yer alıb. Tədbirin əsas

məqsədi əyləncə və sosiallaşma yolu ilə uşaqlara qarşılıqlı qayğı hissini aşılamaq olub. Tamaşa "Libraff" kitab mağazasının uşaq oxu zalında keçirilib. Qeyd edək ki, eşitmə və nitq məhdudiyyətli insanların cəmiyyətə inteqrasiyası "Nar"ın korporativ sosial məsuliyyət (KSM) strategiyasının əsas istiqamətidir. "Bu Dünyanı Nağıl Edək" layihəsi çərçivəsində baş tutan tamaşanın video qarşı-bütünü uşaqların izləməsi üçün jst.az saytında yerləşdiriləcək.

Elan

Goranboy RPŞ tərəfindən Cəfəri Şirin Abbasqulu oğlunun adına verilmiş şəxsiyyət vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Təsisçi və baş redaktor: Akif Aşırılı
Baş redaktorun i müavini: Yusif Nəzərli
Redaktor: Ayyət Əhməd

Reportyorlar qrupu:

Mələhət Rzayeva, Şəymən Bayramova, İsmayıl Qocayev, Kənan Eynuroğlu, Günəş Mərd, Aygün Tahir

Texniki heyət:
Rüfət Dadaşov, İmamcan Əliyev, İlaha İbrahimova, Nailə Cabbarlı, Fazilə Məmmədova

Qəzet "Şərq" in kompyuter mərkəzində yığılır, səhifələnilir və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur

Qəzet Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində qeydə alınır.
Lisensiya: 535
www.sherq.az
e-mail: sherq-1996@mail.ru

Ünvan: Mətbuat prospekti, "Azərbaycan" nəşriyyatı.
Telefon: 447-32-41
538-44-50, internet 538-44-15,
İndeks: AZ1073

Hesab nömrəsi: "Kapitalbank" in ASC 1 saylı Nəsimi filiali 9900003611
SWIFT BIK AII-BAZ2X h/h
AZ17AIB38070019441100466111
Kod 200112 M/H
AZ37NABZ0135010000000001944
VÖEN 1300414651 İndeks: 0330
Tirajı: 1550 Sifariş: 3540

Yadplanetləri izləyəcəklər

Dünyanın ən böyük teleskopunun tikintisi başlayır

21-ci əsrin böyük elmi layihələrindən biri bu gün tikinti mərhələsindədir. Kvadrat Kilometr Array (SKA) 2028-ci ildə tamamlandıqda dünyanın ən böyük radio teleskopu olacaq.

"Şərq" xarici mediaya istinadən xəbər verir ki, Cənubi Afrika və Avstraliyaya bölünən Böyük Britaniyada yerləşən obyekt astrofizikanın ən böyük suallarını həll edəcək.

O, Eynşteynin nəzəriyyələrinin ən həssas sınaqlarını aparacaq və hətta yadplanetləri axtaracaq.

Layihəyə rəhbərlik edən səkkiz ölkədən nümayəndə heyətləri bu gün Qərbi Avstraliyadakı Murchison Shire və Cənubi Afrikanın Şimali Cape bölgəsindəki Karooda keçiriləcək açılış mərasimlərində iştirak edəcəklər.

Mərasimlər başa çatdıqdan sonra buldozەر işə düşəcək və rəsmən tikinti prosesinə başlayacaqlar.

Teleskopun ilkin arxitekturasına 200-ə yaxın parabolik antena və Milad ağaclarını xatırladan 131 min dipol antena daxil olacaq. Məqsəd yüz minlərlə kvadrat metrlik effektiv kolleksiya sahəsi yaratmaqdır. Bu, səma hədəflərini tədqiq edərkən SKA-nı bənzərsiz dəqiqliklə izləyəcək.

Sistem təqribən 50 meqahers ilə 25 gıqahers tezlik diapazonunda işləyəcək. Dalğa uzunluğu baxımından bu, santimetrdən metrə qədərdir. SKA-nın əsas vəzifələrindən biri kainatda ən çox yayılmış element olan hidrogenin bütün tarixini izləmək olacaq.

Turan

Azərbaycanda 2 aylıq körpəyə açıq ürək əməliyyatı edildi

Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin Tibbi Xidmət İdarəsinin Elmi Təcrübə və Tədris Mərkəzinin rəisi, t.e.d. ürək-damar cərrahı Rəşad Mahmudov 10 gün əvvəl 2 aylıq uşağda anadangəlmə ürək qüsurlarından açıq ürək əməliyyatını icra edib.

"Medicina" xəbər verir ki, ailəyə rəsmi şəkildə Məhəməd balanın heç bir şansı olmadığını bildirmişdi. Təhlükəli və çətin bir vəziyyət olsa da Rəşad Mahmudov ümid işığını gördü, əməliyyata qərar verdi və əməliyyatı uğurla icra etdi. Məhəməd bala 3 dekabr 2022-ci il tarixində sağlam şəkildə evə yola salındı.

Onlar da İranda etirazçıları dəstəkləyir iki məşhur aktrisa prokurorluğa çağırılıb

İranda etiraz aksiyalarının iştirakçıları dəstəkləyən iki məşhur aktrisa baş prokurorluğa çağırılıb.

İranda kino ulduzları sayılan Elnaz Şəkərdost və Sadiqə Dehqan sosial şəbəkədə yazdıqları statusa görə prokurorluğa çağırılıblar. İranda məhkəmə hakimiyyətinin rəhbəri Möhsün Ajayi vilayət və şəhər prokurorlarına xüsusi təlimat verərək aksiyalar barədə sosial şəbəkələrdə yalan yazan şəxslərin cəzalandırılmasını tələb edib. Təlimata əsasən, statusu yazan bu hadisəni sübuta yetirən sənədlər təqdim etməlidir. Əgər belə sənəd təqdim edilməzsə, həmin statusu yazan şəxs İrana qarşı yalan təbliğat apardığına görə məsuliyyətə cəlb olunacaqdır.

Əslində isə hər iki aktrisa xalqın tələbinə dəstək verdikləri üçün prokurorluğa çağırılıb və onlardan izahat alınır. Bundan əvvəl də İranda tanınmış mədəniyyət və kino xadimləri, idmançıları da prokurorluğa çağırılıb. Onlara xəbərdarlıq edilib, bəziləri 5 günlük həbs cəzasına məhkum olunub.

Ukraynada rekord həcmdə odun ehtiyatı toplanıb

Ukraynanın Meşə Ehtiyatları üzrə Dövlət Agentliyi rekord həcmdə odun ehtiyatı hazırlayıb.

Azərbaycan mediasına istinadla xəbər verir ki, hazırda ölkə üzrə ümumi odun ehtiyatı 260 min kubmetrə çatıb. Noyabrın ortalarında bu göstərici təxminən 187 min kubmetr idi. Tələb təklifi xeyli üstələdiyi üçün dekabrda daha 314 min kubmetr odun tədarükü olunmasa planlaşdırılır. Ümumilikdə isə meşə təsərrüfatları ilin sonunadək ölkə daxilində 1,1 milyon kubmetr odun satmağı planlaşdırılır.

Noyabrın 25-də Ukrayna hökuməti yanacaq üçün istifadə oluna biləcək odununun ixracına qadağa qoyub. Baş nazir Denis Şmyqalın sözlərinə görə, Rusiya Ukraynanın enerji sistemində ciddi zərər vurduğu üçün odun bir çox ərazilərdə əsas istilik resursuna çevrilib.

Özgə Ulusoyun atası qəzada öldü

Türkiyəli model Özgə Ulusoya ağır itki üz verib. Axsam.az Türkiyə mətbuatına istinadən xəbər verir ki, modelin atası Haydar Ulusoy vəfat edib.

H.Ulusoyu yol kənarında olduğu zaman avtomobil vurub. Mərhum xəstəxanaya çatdırılsa da, orada dünyasını dəyişib.

Gözəlliyi, qüruru dillərə dastandır

Lakin İran şahzadəsi olmaq Fevziyyəyə xoşbəxtlik gətirmədi

Misir şahzadəsi, Misir kralı I Fuad və kraliça Nazlı Sabrinin 1921-ci ildə dünyaya göz açmış qızları Fevziyyənin taleyində İran şahzadəsi olmaq varmı. Onu görənləri gözəlliyi ilə fəth edən, gözəlliyi dillərə dastan olan, "Asiya Venerası" ləqəbi qazanmış, dünyanın ən gözəl qadınları arasında adı keçən şahzadə Fevziyyənin həyatı isə evləndikdən sonra kədərli olub, şahzadə acı tale yaşayıb.

Fevziyyə 4 bacının ən böyüyü olub. Sarayda əcnəbi mürəbbiyələrin əhatəsində böyüyüb, yüksək təhsil alıb. Fransız və ingilis dillərini mükəmməl öyrənən şahzadə İsvəcədə ali təhsil alıb. 18 yaşına qədər xoşbəxt həyat yaşayan şahzadənin taleyində dönüş İran şahzadəsi Məhəməd Rza Pəhləviyə evləndikdən sonra yaranıb. Şahzadə Fevziyyə ilə evlənməyi İran şahı Rza Pəhləvi oğlu, vəliəhd Məhəməd Rza Pəhləviyə təklif edib. Bu, daha çox siyasi evlilik olub. O dövərdə Misir inkişaf yoluna qədəm qoymuş ölkə idi, İran şahı Rza Pəhləvi də qohumluq əlaqələrinin möhkəmlənməsi ilə iki ölkə arasındakı əlaqələrin də möhkəmlənməsinə inanırdı. İki ölkənin ailə çərçivəsində birləşməsindən Orta Şərqlin iki qüdrətli dövlətinin yaranacağına əmin idi. Misir şahzadələrinin fotoları Məhəməd Rza Pəhləviyə göstərilirdiyində o, Fevziyyəni bəyənir. Fevziyyə isə İrana gəlin getməyi Misirin darıxdırıcı kral sarayından xilas kimi görür. Və evlənməyə razılıq verir. Lakin onu İranda nələrin gözlədiyindən xəbərsizdi. Fevziyyə ilə Məhəməd Rza Pəhləvi 15

mart 1939-cu ildə Qahirənin Abdeen sarayında 40 gün 40 gecə sürən toy mərasimi ilə evlənir. İl yarı sonra onların ilk övladları dünyaya gəlir. Lakin dünyaya gələn körpənin qız olması İranda o qədər də isti qarşılanmır. İran şah sarayı, xalq da məhz vəliəhd - oğlan uşağının dünyaya gəlməsini gözləyirmiş. Körpəyə Şahnaz adı qoyulur. Körpə 11 aylıq olarkən şah babası taxtdan çəkilir və taxt-tac Məhəməd Rza Pəhləviyə keçir. Bununla Fevziyyənin çətin keçən günləri daha da artır. Həyat yoldaşı haqqında müxtəlif söh-söhbətlər eşitməsi, vəliəhd dünyaya gətirmədiyi üçün özünə tuşlanan xor baxışlardan bezən, psixoloji gərginlik keçirən Fevziyyə Misirə qayıtmaq qərarı verir. Şah xanımının qərarına qarşı çıxmır və onu yola salmaq üçün hava limanına gəlir. Film kimi səhnə də elə bu zaman yaşanır. Xanımını yola salmağa gələn şah qızını bir daha qucaqlamaq, öpmək üçün təyyarənin pilləkəninə gəlməsini istəyir. Nələr olacağını təxmin belə etmədən şahın istəyinə qarşı çıxmayan Fevziyyə qızını atasıyla görüşə göndərir. Şah qızını qucaqladıqda isə təyyarənin qapıları bağlanır. Ana təyyarənin salonunda, ata və qız isə pilləkəndə qalır. Şah qızını qucağına alıb pillələrdən enir, təyyarə isə Qahirəyə uçar. Fevziyyə qurulmuş bu məkrli plandan daha da sarsılır. İllərlə qızından ayrı qalması onun psixologiyasına daha da mənfi təsir edir. Qahirədə yalnız qalan, acı günlər keçirən Fevziyyə 1948-ci ildə şahdan boşanmışdır. Şah Məhəməd Rza Pəhləvi isə Fevziyyədən boşandıqdan sonra

əvvəlcə Süreyya Bəxtiyar, sonra isə Fərəh Pəhləvi ilə ailə qurub. Fevziyyə isə 1949-cu ildə Qahirənin Qübbə sarayında çərçək əsilli diplomat, Kral I Fua-dın yavəri İsmayıl Şirin ilə evlənir. Cütlüyün bir qızı və bir oğlu dünyaya gəlir. Fevziyyə qızı Şahnazla bir neçə dəfə İsvəcədə görüşür. Lakin bu görüşlər ananın ürəyincə olmayıb. Qızı onunla yad insan kimi davranıb. 1952-ci ildə Misirdə inqilab baş verir, kral devrilir. Kral ailəsi üzvləri xarici ölkəyə getməyə, Fevziyyə Vətəni tərk etməyib və Qahirədə qalıb. Həyatını Misirə və ailəsinə həsr edib. 1994-cü ildə həyat yoldaşı, 2009-cu ildə isə qızı Nadia dünyasını dəyişib. Fevziyyə isə 2013-cü ilin 2 iyulunda İskəndəriyyədə gözlerini dünyaya yumub. Şahzadə Fevziyyə yaşadığı acılara rəğmən həyatda dim-dik durmağı bacardığına, qürurunu itirmədiyinə görə dünya şöhrətli qadınlar arasında bu gün də hörmət-lə xatırlanır.

Melahet Rzayeva

Validənsiz uşaqların xətrinə... Şahzadə Harri Hörümçək adam oldu

Şahzadə Harri həyatını itirən əsgərlərin övladlarını unutmayıb. Şahzadə uşaqlar üçün sosial məsuliyyət layihəsi ilə gündəmə gəlib.

"Şərq" xarici mediaya istinadən xəbər verir ki, 12 yaşında öz anası Şahzadə Diananı itirən Harri şənbə günü Milad şənliyində nümayiş olunan videoda Hörümçək adam kimi geyinib. Şahzadə uşaqların bayram mövsümündən zövq almasını və valideynlərini itirdikdən sonra əyləndiklərinə görə özlərini günahkar hiss etməmələrini istəyirdi.

38 yaşlı Harri valideynləri vəfat etmiş uşaqlara dəstək verən "Scotty's Little Soldiers" fondunun illik ənənəvi Milad şənliyi üçün video çəkirdi.

Fondun builki gecəsinin mövzusu "Qəhrəmanlar və yaramazlar"dır. Şahzadə Harri də bu konsepsiyaya əməl edərək Hörümçək adam kimi maskarad etməyi seçib.

Harri videoda "Milad, həqiqətən də, sevdiyimiz üçün darıxdığımız bir vaxtdır və bu, normaldır. Amma valideynlərimiz olmadan əylənmək üçün özünü günahkar hiss etmək də mümkündür. Amma sizi əmin edə bilərəm ki, valideynlərimiz həmişə bunu istəyirdilər. Siz də əylənməlisiniz, buna görə də özünüzdü günahkar saymayın. Sizin əla vaxt keçirməyə tam hüququnuz var".

Harri çıxışından sonra maskasını çıxararaq "Yaxşı vaxt keçir və Milad bayramınız mübə-

rək" deyərək videonu bitirib.

Uşaqlar Harrinin videოსuna müsbət reaksiya veriblər.

Cəmi 9 həftəlik olarkən atasını itirən 15 yaşlı Ben O.Donnell deyib: "Şahzadə Harrinin Hörümçək adam kostyumu geyinməsi əladır! Bəlkə o, növbəti Hörümçək adam olacaqdır", - deyərək heyecanını ifadə edib.

2018-ci ildə atasını itirən 12 yaşlı Emili Reynolds deyib: "Bizimlə eyni təcrübəni yaşayan birinin bizim haqqımızda düşünməsi xoşdur. O, sadəcə olaraq rəğbət qazanmağa çalışan biri deyil. O, valideynsiz böyüməyən nə olduğunu bilən biridir".

Şahzadə Harri anasının itkisi ilə bağlı indiyə qədər mətbuata açıq mövqə nümayiş etdirib. 2020-ci ildə qatıldığı bir tədbirdə o, anasını itirməsinin travmasını aradan qaldırmaq üçün üç il müalicə aldığına söyləyib.

Turan

Orqanları əks yerləşən xəstəyə qayını böyrəyini verdi

Azərbaycanda böyrək köçürülən xəstəyə öz qayını böyrək donoru olub.

"Medicina" xəbər verir ki, 39 yaşlı xəstə və donor əməliyyatdan sonra sağlam şəkildə yazılıb. Əməliyyat Mərkəzi Klinikasının ümumi cərrahisi, transplantoloq Təyriyel Nadirov, donor əməliyyatını isə Zaur Xəlilov icra edib.

Həkim bildirib ki, keçən həftə həyata keçirdiyimiz böyrək nəqli özəlliyi ilə yadda qaldı. Belə ki, donorun bütün orqanları normal anatomik yerində deyil, əks tərəfdə yerləşirdi.

Minlərlə Şaxta baba yürüşə çıxdı İngiltərənin küçələri qırmızı və ağ rəngə bürünüb

İngiltərənin Liverpool şəhərində Şaxta baba paltar geyinən minlərlə insan həm əyləncə, həm də pul toplamaq üçün Milad yürüşünə qatılıb.

"Şərq" xarici mediaya istinadən xəbər verir ki, İngiltərənin küçələri qırmızı və ağ rəngə bürünüb. İngiltərədəki ən böyük və ən uzun Milad yürüşü 2005-ci ildə Guinness Rekordlar Kitabına daxil olub.

Tədbirdə 5 min insanın iştirak etdiyi bildirilir. Milad geyimlərində olan britaniyalılar yürüşdə əylənmək və xoş xatirələr toplamaq üçün iştirak etdiklərini bildiriblər.

Yarış iştirakçıları arasında müharibə səbəbindən Ukraynanı tərk edərək İngiltərədə məskunlaşanların da olduğu görülüb.

Tədbirdə marş orkestri də iştirak edib.

Bəzi yürüşçülər qırmızı əvəzinə mavi kostyum geyinməyi seçiblər.

İngiltərədə sinir xəstəlikləri ilə mübarizə aparılmasına kömək edən "The Brain Charity" üçün yardım toplanıb. Şaxta babanın kostyumu xeyriyyə təşkilatı vasitəsilə qeydiyyatdan keçənlərə pulsuz verilib.

Turan